

בס"ד בינ"ז שיל"ת

ומקדשי תיראו

קונטרס

בכתם פז

דברי הספד על הגה"צ מזורנו הרב שמעון גבאי זצ"ל

עם ליקוט דינים בעניני מורא מקדש מתוך הספר "אריג פז"

ובסופו נוסח העליה לציונו של רבנו הגר"ש גבאי זצ"ל

- מהדורה מיוחדת למלאת השלשים לפטירת רבנו זי"ע -

מונאי הצעיר המשתדל

אלון ארביב ס"ט

נתניה

שנת וטוב לכם והארקתם ימים תשע"ב לפ"ק

פה נתניה יע"א

למטרת זיכוי הרבים!
מותר להעתיק, להפיץ ולצלם

כתובת לתגובות הערות והארות

אלון ארביב ס"ט

רחוב הפורצים 10/2 נתניה
פלאפון: 050-4136465
דוא"ל: alon@shtaygen.co.il
או בבית מדרש

רב פעלים
ת"ד 613 נתניה

נתרם ע"י משפחת ג'נח יצ"ו
לעילוי נשמת אביהם היקר באדם
ר' רחמים (רחמין) בן זולה ז"ל

נדפס על נייר שאין עליו חשש חילול שבת או גניזה

אקדמות מילין

עולם התורה התעטף אבל ויגון עם היוודע הבשורה המרה בהלקח לבית עולמו, מו"ר ועטרת ראשנו, נפלה עטרת ראשנו, רב פעלים לתורה, שקיבץ את כל בני התורה בנתניה שריד לדור דעה, הגה"צ רבנו **שמעון גבאי** זצ"ל, שנסע למנוחות ואותנו עזב לאנחות, בוכים ונאנחים מלקיחתו מאיתנו, דודי ירד לגנו לערוגת הבשם לרעות בגנים וללקוט שושנים, שושנת תרשיש היקרה, פנה הודה פנה זיוה, מי יתן תמורתו, וי להאי שופרא דבלי בעפרא, דמות הצדיק אשר הקרינה אורה בעירנו ומחוצה לה, פנה הודה, פנה הדרה, פנה זיוה, ונותרנו שבורים ורצוצים, דור יתמי בר יתמי.

הרהבתי עוז לכתוב קונטרס קטן זה שיכונה **"בכתם פיז"** לכבודו של רבנו הגדול זלה"ה, במלאות ימי השלשים יום לפטירתו. עיקר כתיבתי היא לתמצת ההלכות ודרשות מעניני מורא מקדש וקדושת בית הכנסת. לצערנו רבים וגם טובים נכשלים באיסור דיבור הן בבית הכנסת, והן בתפלה.

אציין שכאשר שנודע לרבנו עט"ר זצ"ל שאנכי הקטן עומד להוציא לאורה את ספרי הדל **"אריג פיז"** המדבר מכל עניני מורא המקדש והלכות בית הכנסת, שמח עד למאד, ומיד כתב את הסכמתו לספרי וזה לשון קודשו: **"ובאמת הנושאים הנידונים בספר נצרכים מאד לפני דורינו גם לחכמים ולבעלי הבתים, כאשר לצערנו יש הזנחה בעניינים האלה, וכבר אמרו רבותינו אם ראית דור שמתרפים מד"ת עמוד וקבל שכר כנגד כולם".** עכ"ל. ומיד בצאת ספרי הקטן, הבאתי את ספרי לרבנו, והרב זצ"ל בחביבותו לתלמידיו ליטף את לחיי והוסיף כמה חשוב שיצא הספר לאור, שבזכות זה יפסיקו אנשים לדבר בבית הכנסת בכלל.

עיקר חיבורי הקצר זה להביא בתמצית של התמצית את פועלו הרב והרם למעננו, תושבי עירו, נתניה יע"א, ובוודאי בהוצאת קונטרס זה, אין בו כדי להתחיל מההקדמה של תקציר חיו של רבנו זצ"ל, אלא רק לכתוב במקצת את מידת הכרת הטוב שאנו צריכים להכיר ולהוקיר אותו, תקצר היריעה והידיעה מלכתוב על רבנו הגדול זלה"ה, אין לנו פה ולא מצח להרים ראש בסיפור חיו.

ידוע שכאשר עמד בתפלה, היה נראה כמלאך ללא תנועה, עיניו עצומות, מבטא בשפתיו כל מלה ומלה כמונה פנינים. האיש שעמד לידו יכול היה לחוש שתפלתו נאמרת ברגש רב ובמסירות, תוך מחשבה וכוונות מרוכזות מאד.

אני זוכר מקרה אחד שמורנו הרב זצ"ל רצה להעיר כדרכו בחביבות אך בתקיפות כנגד אותם המדברים בחזרת הש"ץ, וכך סיפר לשומעי לקחו, ומזה יבינו מוסר, אילו שצריכים להבין, וכך אמר:

היה איזה ראש ישיבה אחד שכינה את אחד מתלמידו בתואר: "גדול", והלה לא הבין למה ראש הישיבה מכנה אותו בשם זה, חשב לתומו אולי הרב התבלבל עם תלמיד אחר, מקרה הוא, לאחר כמה דקות חזר שוב המקרה, עד שהתלמיד ביקש להבין את פשר ופשט הענין, השיבו הרב: כאשר הערתי על כך לאחד המתפללים, נדהמתי לשמוע שהוא סובר שהאיסור לשוחח בחזרת הש"ץ הוא רק חומרא בעלמא. והרי נפסק בשלחן ערוך (או"ח, סי' קכד סע' ז) שחור על גבי לבן את דברי מרן המחבר, "ולא ישיח שיחת חולין בשעה שש"צ מתפלל, ואם שח הוא חוטא וגדול עונו מנשוא וגוערין אותו" הזדעזע אותו תלמיד. ולכאורה, יש להתפלא על הנוסח המאוד חמור שהוא נוקט שם, מה שלא מצינו כמותו באף מקום אחר בארבעת חלקי שלחן ערוך. וכו'. גדול עונו מנשוא - עד כדי כך.

וביאר הפסוק ב"גדול עוני מנשוא". כל בן תמותה מודע לחומרת איסור הרציחה והוא מביט על אחד שעבר חלילה על איסור זה כמי שאינו מן היישוב. לכן השתמש הש"ע בביטוי הנאמר על רציחה, 'גדול עונו מנשוא', גם לגבי איסור שיחה בחזרת הש"ץ, כדי להמחיש לנו עד כמה חמור הוא האיסור לשוחח בתפלה. אבל על איסור רציחה ועונשו אין לנו כל מושג.

קונטרס זה מחולק לכמה חלקים, דברי הספד על רבנו הגדול, החלק השני הוא תקציר ספרי הקטן "אריג פז", בעניני מורא מקדש, ובו הובאה דרשת מרן הגר"ח פלאג' זי"ע בפרשת תרומה, וכן הספר היקר מורא מקדש למרן הגה"ק רבנו יעקב יוסף מאוסטראה המכונה רב י"ב זי"ע. ובסופו פרקי נשמה ועליה לעילוי נשמת הרב זצ"ל בהליכה לבית הקברות בארצות החיים.

ראו קונטרס זה קראתי "בכתם פז" לרמוז כדברי בעל הרוקח ז"ל שירמוז המחבר שמו בשם הספר, פז עולה למנין שמי אלון (87) והבאתי רק "כתם" מתוך ספרי הקטן "אריג פז", אולם לאחר מחשבה, חשבתי דרכי, ואכן "בכתם פז", מניינו עם הכולל 550 וכן מנין זהה: **חכם שמעון גבאי!** ושמחתי כמוצא שלל רב.

השיר והשבח לחי העולמים, תודות לכל המסייעים והתורמים הנכבדים, תודות לרבנותינו שליט"א, ולכל משפחתנו וב"ב שהביאונו עד הלום, עם כי בצער, אך רצון ה' גובר על הכל, ונזכה לנחמת ציון וירושלים, ובעבודת הקודש ננוחם. ונעתיר בעד בניו היקרים של מורנו הרב זצ"ל, ובראשם, ראש ועטרה הרה"ג ר' יוסף חיים שליט"א, ולאחיו הרה"ג ר' חנינה שליט"א, ולידידינו רב פעלים מנהל הת"ת הרה"ג ר' אהרן רוני שליט"א, ולרבנית החשובה, אשת חבר, שתזכה לשובע שמחות נעימות וטובות, אכי"ר.

החותם בדמע, הקטן **אלון ארביב** ס"ט

שמעון הצדיק

דברי הספד

מזועזעים אנו מהסתלקותו הפתאומית לגנזי מרום של מורנו ורבנו האי גברא רבא, הגאון המקובל, הרב הדומה למלאך ה' אשר האיר באור יקרות את עולם התורה במסירות הנפש בעירנו נתניה יע"א ומחוצה לה; שריד לדור דעה משיירי כנסת הגדול, תלמידו המובהק של מרן ראש הישיבה הגרב"צ אבא שאול זי"ע; מושל ביראה, עמוס המוסר, איש חמודות בנעם ופאר המדות גדול מרבן שמו, מו"ר ר' שמעון גבאי צוקללה"ה.

על אהרן הכהן ע"ה נאמר "ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל" (במדבר כ, כט), דמותו של אהרן היתה כה נערצת ואהובה בעם ישראל, עד שכולם - גדול כקטון הרגישו את הצער והכאב באובדנו ולא פסקו מלבכותו במשך שלשים יום. החידוש שנתחדש בפטירתו של אהרן היה בכך שהבוכים והדומעים היו "כל בית ישראל" - כל בית ישראל על כל חלקיו. חרף העובדה שאנו נמצאים בתום שלשים על מורנו הרב זצ"ל, עדיין מתקשים אנו מאוד לקבל ניחומים על הלקח הצדיק, שמן ששון ועמוד האהבה. כמו שנאמר על אהרן הכהן: "לפי שהיה אהרן רודף שלום ומטיל אהבה בין בעלי מריבה ובין איש לאשתו" (רש"י) - כך גם היתה דרכו של רבנו זצ"ל להשכין שלום בין אדם לחברו, וכמה משפחות שיוזע אני בהם שכמעט ונתפרדה ביניהם החבילה אלמלא הרב שברוב תבונתו החזיר והשכין את השלום בביתם.

נאמר בספר שמואל (ש"ב, כג, כ): "ובניהו בן יהוידע בן איש חי רב פעלים מקבציאל", איתא במסכת ברכות יח: "בן איש חי שאפילו במיתתו קרוי חי"; הכיצד נהיה הצדיק חי לאחר מותו? - על ידי שכול תלמידיו ושומעי לקחו יחיו וידבקו במורשתו הרוחנית במשנה תוקף לעיני כל, וידבקו בהשקפתו, בתורתו ובאורח חייו וימשיכו בכך את אורחות חייו של הצדיק כפי שהיו בחיים חיותו - גם לאחר פטירתו!

שנינו בגמרא במסכת בבא בתרא (טז): "וכבוד עשו לו במותו". כבודו של המנוח מורנו הרב זצ"ל היא בהמשכת דרכו והנחלת מורשתו, ואמרו ז"ל "מכבדו בחייו ומכבדו במותו". ומי כמוהו שהיה פה מפיק מרגליות, לומד ומלמד מנער ועד זקן, ודורש כתרי אותיות על קוץ וקוץ תלי תילים של הלכות ודברי אגדה המשמחים ומרנינים כל נפש. עיננו פלגי מים יורדות, ואם כן, מוטל עלינו להרבות בכבודו ולהספיד את מורנו זצ"ל, אמנם אין די לשבחיו אך לדרוש במעט מזעיר ממידותיו של רבנו אשר היה מלא חסדים כרימון, מוכתר בכתר תורה, ים החכמה נהר דעה, וכתר ענוה וכתר שם טוב עולה על גביהן.

ידועה ומפורסמת היא הגמרא בבא קמא (יז): "תנו רבנן כשמת חזקיה מלך יהודה עשו לו כבוד גדול, ויצאו לפניו שלשים וששה אלף חלוצי כתף, ועשו לו הספד גדול, ופרשו לו ספר תורה על מיטתו, לאמור: קיים זה מה שכתוב בזה". ולא עוד, אלא שגם הרביץ תורה ברבים, ואמרו חכמים (סנהדרין צד): שבדקו מדן ועד באר שבע ולא מצאו איש ואשה תינוק ותינוקת שלא היו בקיאים בטומאה ובטהרה. ועל כן הוא חסרונו של הדור.

הבכיה שלנו על מורנו הרב זצ"ל הוא בעיקר על חסרונו שלנו. לא רק הגשמית אלא בעיקר על החסרון והחלל הרוחני הגדול שנפערו בעירנו נתניה יע"א, כשם שכלל ישראל לא בכו על חזקיה המלך שנפטר, אלא על מעשיו הכבירים שהרביץ תורה בישראל

ובפטירתו הם נותרו יתומים, אף אנו, נותרנו יתומים בהלקח מאיתנו מורנו ורבנו הרב זצ"ל.

הציבור הקדוש בעירנו נתניה מסרבים להינחם על פטירת רבנו הצדיק שהלך לעולמו בשיא כוחו, והשאיר אותנו לאנחות, כולנו חשנו היטב על בשרנו כשדמעתנו על לחיינו ביום המר והנמהר שני ו' בשבט עד כמה דומה מיתת הצדיק מוהר"ר שמעון ז"ע כשריפת בית מקדשנו, אוי לי יהמו מעי על ארון קודש חכם עדיף מנביא (בבא בתרא יב.).

שינוי במסכת שבת (קמז:): מעשה בר' אלעזר בן ערך שנקלע למקום תענוגים ונגרר שם קצת אחרי המקום בעינוגי העוה"ז וכעבור זמן כשרצה לחזור ללמוד נעקר ממנו כל מה שלמד וכשבא לקרות הפסוק "החדש הזה לכם" (שמות יב) קרא הַחֲרַשׁ היה לבם - ששכח אפילו את צורת אותיות הא-ב עד שביקשו עליו חכמי ישראל רחמים וחזר אליו לימודו. ומעולם התקשיתי בביאור הגמרא: היאך יתכן שתנא אלוקי קדוש כר' אלעזר בן ערך שעליו העיד ר' יוחנן בן זכאי (אבות פ"ב מ"ח) שאם יהיו כל חכמי ישראל בכף המאזנים אחת ור' אלעזר בן ערך בכף השנייה מכריע את כולם שכח בתקופה כה קצרה את כל לימודו עד שאפילו שכח צורת האותיות והלוא מעשים בכל יום שאלפים ורבבות אנשים פשוטים מאוד מפסיקים מלימודם ולפעמים גם לעשרות שנים ואעפ"כ גירסא דינקותא עומדת להם ולכל הפחות בדברים בסיסים שאפילו קל שבקלים זוכרים עד יום הקבורה, ולא יהיה גאון וגדול ישראל בתקופת התנאים כאחד היותר פחותים שבזמנינו אנו, אתמהה!?

ועוד קשה ממה שמצינו בכמה מקומות שחז"ל דורשים מידות טובות כגון ענוה ושפלות ודרך ארץ כדי שהתורה תשכון בתוך גוף הת"ח, והלוא מ"ח מידות שהתורה נקנית בהם רובם כולם אינם מתייחסים לכישרונות כמו חריפות או שינון והתמדה אלא להתנהגות בדרך ארץ אמיתית, ואם כן, ולכאורה מדוע אי אפשר לזכות לתורה רק באמצעות שכל חריף וזכרון טוב ודיו. אך חז"ל הקדושים מאירים לנו את עינינו שאין התורה כשאר חכמות חיצוניות אלא התורה היא חכמה רוחנית פנימית שבשביל לזכות בה צריך גם פנימיות גבוהה מצד המקבל, וכן אליהו הנביא אומר "בינא לבא ובא הלב מבין" (פתח אליהו) שעיקר ההבנה תלויה בהכנת הלב! ועפ"י, הגמ' בשבת (שם) כמין חומר דאדרבה בגלל גדלותו הענקית של ר' אלעזר בן ערך שזכה לקנות התורה בלבו הפתוח כאולם ונהפכה לחלק ממנו "תורה דיליה" (ע"ז יט.) ומשום כל לאחר שהוא נמשך קצת אחר תענוגי העוה"ז התהפכה אצלו התורה כגוף זר בתוך שכלו ולכן, כאשר סטה ר"א קמעה מדרך הישר ושינה התנהגותו ממילא נהפך כאדם אחר וממילא גם תורתו הישנה לא היתה עמו עוד והיא פרחת לה עם ה"אדם האחר" ואלמלא חכמי ישראל שהפצירו והרבו עליו בתחנונים לא היתה ארוכה למכתו!

והנה זאת בחוש ראינו במורנו הרב זצ"ל אשר גישתו לחיים היתה שונה לחלוטין מהרגלי החיים שאנו מורגלים בהם. רגיל היה רבנו לערוך בעצמו חשבון נפש מדוקדק על כל פרט ופרט. חשבון נפש שהועלה עלי כתב: "זה ספר תולדות אדם", כל פניה או צד אחר של מחשבה, אף אכילה מיותרת מעבר למה שהיה נוהג לאכול, היה רושם ועושה חשבון נפש, נאמר לי כי לאחרונה נמצאו כתביו אלו שהיו כולם בהחבא והצנע לכת מכל בני משפחתו, ונזכה לראות אור בדבריו, על מנת שנתקן מעשנו ודרכנו.

כבוד חכמים

שמעתי מעשה מפיו של ידידי הרה"ג ר' יוסף פינחס שליט"א, (יד ימינו של הרב זצ"ל), שסיפר כי בשמחת בר המצוה של נכדו-בן בנו של הרב אהרן רוני גבאי שליט"א, שם לב הרב זצ"ל כי במהלך ריקודי המצווה אחד הרבנים לא נוכח באולם, והרב חשש שאולי מחמת מחוסר תשומת הלב הוא לא כובד כראוי, או שלא הושיבו אותו ב"מזרח", ומיד הודיע לנאמן ביתו הרב יוסף, "לך והבא אותו והושב אותו כראוי". רק נציין שבאותו אירוע היו למעלה מאלף מוזמנים כ"י, והרב זכר כל אחד ואחד, כפי כבודו הראוי לו.

אציין עוד כי באותו אירוע גם אני נכחתי שם והייתי צריך ללוות ת"ח מפורסם לביתו, הגר"ש גבאי זצ"ל קם בפניו מלוא קומתו, ולא הסתפק בכך, אלא אף ליווה את חברו הת"ח עד לכניסה לאולם, עובדה מפעימה עד כמה שהיה לו כבוד חכמים.

הרב אורי סבן שליט"א סיפר לאחרונה באחת מדרשותיו, שבאחת הבריתות לבנו של אחיו - ידידו הרב יואב סבן, כובד הגר"ש זצ"ל לשאת דברי ברכה. הרב כהרגלו, בתחילת הדרשה: "ברשות הרב פלוני והרב פלמוני" וכו', והמשיך בדרשתו. בתום דרשתו התיישב הרב זצ"ל במקומו, אך מיד הוא קם וביקש לדבר שוב, וביקש מחילה גדולה מהציבור שהוא רוצה לדבר שוב, ואמר שרצונו לבקש גם את רשות הרב מרדכי יצחקי שליט"א, וכך פתח בברית: ברשות כב' הרב הצדיק המוהל דנן, הרב מרדכי יצחקי שליט"א - רבה של פורת, שכחתי לציין ברשותו... ואז חזר למקומו. הווי אומר "כבוד חכמים ינחלו...".

כבוד הבריות

מעשה שארע לפני מספר שנים, מעשה שהייתי לו עד בימי חורפי, וממנו נבין מהי חסידות, ומה חסרנו בפטירתו של רבנו. נשלחתי ע"י קרוב משפחתי להזמין את כב' הרב זצ"ל לדרוש בבית האבל, וכשהגעתי לביתו שברחוב שרעבי, הוא ביקש מהרבנית שתחי שתזמין בעבורו מונית, כדי שישע אותנו לבית האבלים, בכיסי היו מעות מוכנות שניתנו ממשפחת האבלים בעבור המונית. המונית איחרה במקצת, והנה הגיע ידידו של הרב, מתומכי בית מדרשו, רבי גבריאל בן משה ז"ל, שביקש לשאול את הרב שאלה מסוימת, ותוך כדי שהוא רואה שהרב מוכן לנסיעה, הוא הציע להסיע אותו ואותי. הרב ביקש כי נמתין כמה רגעים - "הרי הזמנתי מונית", המונית הגיעה באיחור של 20 דקות, הרב התנצל (הדבר צריך היה להיות הפוך...) כי הוא לא יכול לנסוע עם המונית, אך בכל זאת הוא רוצה לשלם לנהג תשלום כאילו הוא הסיע אותנו, שהרי המונית הגיעה לחינם! נהג המונית בראותו את האמת שנסוכה על פניו של רבנו זצ"ל, אמר שאין צורך, ובפרט שהוא גרם לאיחור רב. וכאן ראיתי את הויכוח שהיה בין הרב זצ"ל לנהג; הרב משכנע ונהג מסרב, וכל אחד מנסה להצדיק את חברו. לבסוף כשהרב ראה שהנהג עוד מתעקש, דחף לו הרב לתוך המונית את הכסף. הנהג, בליט ברירה קיבל עליו את הדין והתפעל מאוד מצדקתו של הרב זצ"ל.

אהבת התלמידים

מורנו הרב זצ"ל היה ידוע בחיבתו לכל אדם ואדם, ואפילו כלפי הקטן שבקטנים, וכפי שחזינו את הצער הגדול אצל מתלמידיו - תלמידי התלמוד תורה "אור לציון" שהצטערו ובכו כשהם שמעו על פטירת אביהם הרוחני; אבידה גדולה ומרה הייתה להם בגלל שהם הרגישו וחוו את חיבתו ואהבתו הגדולה של רבם זצ"ל אליהם; הלטיפה המיוחדת והחן המיוחד שהיה נסוך על פניו באהבה מיוחדת להם - מי ייתן לנו תמורתו!

הייתי עד למעשה שיש בו לימוד גדול על חיבתו לתלמידו. פעם אחת השתתפנו בשמחה של חבר, וכשהגיע מורנו הרב זצ"ל, וכל קהל המוזמנים עטפו את הרב בחום ובחיבה. לאחר כמה דקות ביקש בני שיחיה להצטלם עם רבנו זצ"ל, הרב שמח להיענות לבקשתו ואיפשר לצלם לצלמו. הרב הכין את עצמו להצטלם עם הילד, אך משום מה במשך דקות ארוכות התעכב הצילום עד שהמצלמה הייתה מוכנה. התנצלתי בפני הרב ז"ל, על העיכוב ואמרתי לו שמאוחר יותר בהמשך הערב אצלם את הרב עם בני שיחיה, הרי הרבה ממתנים לרב. השיב הרב: "לא, אני אמתין", ואז צילמתי, וביקשתי את מחילת הרב זצ"ל. השיב הרב כדרכו: "הילד זקוק לתמונה וחפץ לראותי בתמונה שבחדרו, אז בשביל הילדים אני מוכן לתת מזמני ולהעניק לבנים את המעט בצילום..."

זכור לי עוד מעשה נוסף שארע במכינה א' בת"ת. אחד התלמידים בנו של ידידי ר' כפיר ברדה, כשהיה בן 5 הרהיב עוז בנפשו ולא היה מוכן להיכנס לגן אלא אם כן הרב גבאי בכבודו ובעצמו יגיע ויכניס אותו לגן, וכשלא נענה, התחיל למרר בבכי, ואז נאלצה הגננת לקרוא לרבנית גבאי שתחי', אך הילד עדיין עומד במריו ובוכה שאינו מוכן להכנס ללא הרב דווקא, הרבנית ניסתה לשכנעו בדברים אך ללא הצלחה, והתקשרה לברר היכן הרב, נאמר לה כי הרב נמצא בישיבה לצעירים, והוא ביקשה ממנו שיאות להגיע, כי יש תלמיד שאינו מוכן להיכנס לגן ללא שהרב יכניסו, ואכן הגיע הרב, חיבק את התלמיד, והכניסו יד ביד, ותשקוט הארץ... - תלמידים כבנים!

נפלה בחלקנו הזכות בשנים האחרונות לשבות בימי בין הזמנים, בעיר הקודש צפת ת"ת, ותהלות לאל שזכינו להתפלל עמו בבתי הכנסת השונים, בבית הכנסת ע"ש מרן רבי יוסף קארו, ובבית הכנסת "אבוהב", ובבית הכנסת "בנימין הצדיק", ושם הרב מסר גם שיעורים מאלפים כדרכו בקודש. כמו כן נפלה בחלקנו לפוגשו בבית הקברות העתיק בצפת במקום משכנו של מרן רבי משה אלשיך הקדוש זי"ע, ושם האציל כדרכו מברכותיו וחינו עלינו.

היה מקרה בצפת, שהרב איבד את דרכו לאחר לימודיו בכולל האר"י, ולגד עינו היו המון ילדים, וביניהם היה בני שיחיה, בני שהיה אז בן 5. הרב עמד והשתומם, מאין יבוא עזרי, כי לא מצא את דרכו לדירתו השכורה, ואמר בלבו ולוואי אחד מהילדים יזהה אותי ויחלץ אותי. ואכן, בני זיהה אותו ומיד קרא לעברי, "אבא, אבא, הרב גבאי פה", רצתי אל הרב ושאלתי אותו לבואו, והשיב כי טעה בדרך, אך הוסיף ואמר: "התפללתי לה' שאמצא אדם שיעזור לי, ואכן מצאתי את בנך שיחיה", ואכן זכיתי לקחתו למקומו.

אוי איזו אבידה גדולה איבדנו! ועל זה היה דווה לבנו: כמה מסירות ואהבה מיוחדת הוא אהב את תלמידיו שכינה אותם תמיד "בני", זכות הצדיק תגן על כל בני משפחתו והרבנית וכל תלמידיו וכל תושבי נתניה שאיבדו אדם גדול וענק בעירנו יע"א. יהי רצון מלפניך ה' אלוקי שתגדור פרוצותינו ופרצות עמך בית ישראל, ויזכו תלמידי הרב, ממשיכי דרכו, למלא את החלל העצום שנוצר בפטירתו של מורנו ורבנו זצ"ל.

ומקדשי תיראו

מה נורא המקום הזה

בית הכנסת בימנו מהווה "מקדש מעט" לכל עניין, ולמדים זאת מדרש הפסוק פרשת קדשים (יט, ל), "אֵת שְׁבֵתֹתַי תִּשְׁמְרוּ וּמִקְדְּשֵׁי תִירְאוּ אֲנִי ה'", וכן בסוף פרשת בהר (כא, כ), ובתרי"ג המצוות (מצוה כ"א) נאמר: היא שצונו לירא מן המקדש הזה מאד עד שנשים בנפשנו משא הפחד והיראה וזה מיראת מקדש, והוא אמרו יתעלה "את מקדשי תיראו". וגדר זאת היראה כמו שזכרו בספרא: אי זהו מורא, לא יכנס להר הבית במקלו ובמנעלו ובאפונתו ובאבק שעל גבי רגליו ולא יעשה קפנדיא ולמדוהו מקל וחומר. וכבר התבאר במקומות מהתלמוד שסור לשבת בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד, וזהו כולן באמרו יתעלה "ומקדשי תיראו". וזהו יתחייב לעולם ואפילו בזמננו זה שהוא חרב בעונותינו שרבו, ולשון ספרי, אין לי אלא בזמן שבית המקדש קיים בזמן שאין בית המקדש קיים מנין, תלמוד לומר "את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו", מה שמירת שבת לעולם אף מורא מקדש לעולם. ושם נאמר גם כן: לא מן המקדש אתה ירא אלא ממי ששכן שכינתו במקום הזה. ע"כ. בית מקדשנו שמש מזה אלפים שנה, וחז"ל קישרו את "מורא המקדש" ל"מקדש מעט" הוא הבית הכנסת.

בספר כד הקמח (בית הכנסת) דכתב: "גדול כח בית הכנסת שהוא דוגמת בהמ"ק וע"כ נקרא מקדש מעט שכן דרשו ז"ל בפרק בני העיר (דף כט) (יחזקאל יא) ואהי להם למקדש מעט בארצות אשר באו שם אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות, והנה התפלה נשמעת שם יותר לפי שהכל מתקבצין שם ואין הקב"ה מואס תפלתן של רבים, שנאמר (איוב לו) הן אל כביר לא ימאס וכתוב (משלי יא) ברב עם הדרת מלך. ובמדרש משלי אמר ר' חנינא בא וראה שבחו וקדושתו של הקב"ה שאע"פ שיש לפניו אלף אלפים ורבי רבבות כתות של מלאכי השרת שישרתוהו אינו חפץ אלא בשבחן של ישראל שנאמר ברב עם הדרת מלך ואין עם אלא ישראל שנאמר (ישעיה מג) עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו בשביל שיספרו בעולם תהלתי יצרתים, וכן הכתוב אומר נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם (תהלים מז) א"ר סימון אימתי הקב"ה מתעלה בעולמו בשעה שישראל נאספים בבתי כנסיות ובתי מדרשות ושומעין אגדה מפי חכם אני מתעלה בעולמי ואומר למלאכי השרת בואו וראו עם שיצרת לי כמה הם משבחים אותי באותה שעה הם מלבישין אותי הוד והדר לכך נאמר ברב עם הדרת מלך. וכשם שנבנה בהמ"ק בגובה ההר כך נצטוינו להגביה בית הכנסת יותר מבנייני שאר הבתים שנא' (עזרא ט) לרומם את בית אלהינו, וכל היושב שם ראוי שיתלבש אימה כי כן נצטוינו ליראה מפני אימת השכינה. וכמו שאמרו ז"ל המתפלל צריך שיראה עצמו כאלו שכינה שרויה כנגדו שנא' (תהלים יז) שויתי ה' לנגדי, וזה על המתפלל בכל מקום שהרי שכינה בכ"מ ק"ו במקומות המיוחדים לתפלה ולעבודה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות". ע"כ.

בראשונים קיימת מחלוקת יסודית וענפה בענייני קדושת בית הכנסת, באם יש שם קדושה מן הדין, והאם קדושתה מדאורייתא או מדרבנן;

דעה ראשונה: דקדושתה הינה מהתורה, כמו "קדושת המקדש" ולמדים מהפסוק "ומקדשי" וכו'. ולהלן נדון בכך. (וכן משמע מהזהר רעיא מהימנא בשלח נט:).

דעת ר"א ממיץ בספר היראים (סי' תט ובדפוס ישן סי' שכד) כשהתורה אמרה בספר ויקרא "ומקדשי תיראו", נכלל בזה גם בית הכנסת ובית מדרש, ולפי זה מצוות מורא בית הכנסת ובית מדרש מן התורה הוא. וכן דעת של הסמ"ג (עשה קכד) והסמ"ק, וכן משמע מדברי התורת כהנים פר' קדושים ומהרקנטני.

עיין בשו"ת מהר"י בסאן (סי' י"ט) שבתי כנסיות יש להם דין מורא מקדש מדאורייתא ולכן יזהר האדם מאוד במורא בתי כנסיות ובתי מדרשות.

עוד מצינו בקיצור ש"ע (סי' יג סע' א) דקדושת בית הכנסת ובית המדרש גדולה מאד, ומוזהרים עליהם לירא ממי שהוא שוכן בהם יתברך שמו, כדכתיב "ומקדשי תיראו", ובית הכנסת ובית המדרש נקראים גם כן מקדש, כדכתיב "ואהי להם למקדש מעט", ודרשינו, אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות. ולכן אסור לדבר בס דברים בטלים, וכו'. ע"כ.

ועיין בשו"ת מהרשד"ם (אה"ע סי' קכב) ובשד"ח דכתבו דשלמים וכן רבים נקטי דקדושת בית הכנסת היא מדאורייתא וכן דעת החפץ חיים בספר המצוות הקצר, ורבנו יוסף חיים זצ"ל בספרו בא"ח (ש"א פר' ויקרא סא) שהמצווה לירא מן המקדש נהגת גם בבית הכנסת ובבית המדרש מדאורייתא, לכן ראוי להיזהר בכבודם, ולשבת שם באימה ויראה וכ"כ החיי אדם (ח"א כלל יז סע' ו) ועיין בשו"ת מהרש"ם (ח"א סי' י), וחלקת יעקב (אור"ח סי' לז).

וכן מצינו בשו"ת משפטי עוזיאל (ח"ג אור"ח סי' יט) ד"ה דכתב: וחמורה קדושת בית הכנסת וכבודו שנאמר בו "ומקדשי תיראו" ונכלל בזה גם בתי הכנסת שלנו שהם בגדר מקדש מעט. וכמ"ש מרן החיד"א הביא דבריו בשערי תשובה (ס' קנד סק"א).

וכתב הכף החיים (סי' ק"ג סק"ז) שלדעת רוב הפוסקים, קדושת בית הכנסת, היא מדאורייתא, ולמדו זאת מהפסוק "ועשו לי מקדש" (שמות כח, ה), ובית הכנסת הוא בחינת מקדש מעט, ויש להזהר בכבודו מאד מאד.

דעה שניה: דקדושתה מדרבנן, דהם קבעו קדושתה, ושאר הפוסקים מהתורה כאסמכתא. וכן כתב בספר האשכול (ח"א סו"ס כד, עמ' נה), שהשווה חז"ל קדושת בית הכנסת לקדושת המקדש, ומבואר דקדושת בית הכנסת אינה אלא מדרבנן.

דעת ר"א ממיץ בספר היראים (סי' תט ובדפוס ישן סי' שכד) כשהתורה אמרה בספר ויקרא "ומקדשי תיראו", זה כולל גם שהמצווה לירא מבית הכנסת וביהמ"ד היא מהתורה, וכן דעת הסמ"ג (עשה קכד) הסמ"ק, וכן משמע מדברי התורת כהנים פר' קדושים ומהרקנטני.

עיין בשו"ת מהר"י בסאן (סי' י"ט) שבתי כנסיות יש להם דין מורא מקדש מדאורייתא ולכן יזהר האדם מאוד במורא בתי כנסיות ובתי מדרשות.

עוד מצינו בשו"ת היכל יצחק (או"ח סי' יב) דדן באורך בקדושת בית הכנסת, וז"ל: "אכן מצינו במשנה מגילה (דף כח.) קדושתם אף כשהם שוממין, שנאמר "והשימותי את מקדשיכם". ומשמע שהקדושה היא מדאורייתא שהרי כללם יחד עם המקדש. וכך מפורש בספרא, מקדש, מקדש, מקדשיכם, לרבות בתי כנסיות ובתי מדרשות, (וכך דרשו חז"ל אף על בתי כנסיות שבבבל ואהי להם למקדש מעט, אך משם אין ראיה, שאפשר שאין זו אלא אסמכתא, ועוד שדברי קבלה אינם כד"ת לכו"ע), ואעפ"כ עדיין יש להסתפק אם זו של מקדשיכם דרשה גמורה או אסמכתא, והרבה אסמכתאות יש בספרא ובספרי שנראות כדאורייתא, וכבר העירו על זה בתוס' ר"ה (יב.) ופשט הכתוב יכול להתפרש על שני המקדשים, הראשון והשני, ואם כי לא נאמר מקדשיי אלא מקדשיכם, (ועיין רש"י ומלבי"ם ז"ל שהם מפרשים שזה נאמר על עם ישראל), יכולני לאמר שהכוונה הרי היא על שני המקדשים שהיו עתידים להחרב וכיון שיצאה שכינה עמהם כבר אינם מקדשיי, (ודמיון לזה בזבחים מב. מפני מה לא נאמרה פרוכת הקדש וכו'), ואולם ההכרעה היא מלשונו של רבנו הגדול הרמב"ם ז"ל, שהוא מביא את הדרשה בלי שום הערה שהיא מדרבנן [פרק יא' הלכות תפלה הלכה יא'] ואולם אין בידנו להכריע בין הראשונים ז"ל, ויש מהראשונים ז"ל ובכללם הר"ן ז"ל האומרים בפירוש שקדושת בית הכנסת היא מדרבנן, ויש אומרים שאינם בגדר תשמישי קדושה אלא בגדר תשמישי מצוה (וע"ע מש"כ הר"ן מגילה פרק בני העיר).

דעה שלישית : דאין קדושת ביהכנס"ס, אלא קדושה של כבוד ודינה כשאר תשמישי קדושה. כגון ציצית וכו'. וזה לשון הרמב"ן : וזה לשון הרמב"ן בחידושי למסכת מגילה (כה). לפי מה ששנינו במשנתנו בית הכנסת לוקחין בדמיו כו' משמע ודאי שבית הכנסת קדושה יש בו וכדאמרינן בגמ' (כו:) אוגורה ומשכונה אסור מאי טעמא בקדושת קיימי, ואמרינן נמי אמאי תיפקע קדושתה, והשתא קשיא לי א"כ היאך נמכר והלא דבר הראוי לגופו במוקדשין אינו נפדה...

ויש לישב ולומר דבית הכנסת עשו אותו כתשמישי מצוה לולב וסוכה, והן עצמן אע"פ שנורקין לאחר זמן בזמן מצוה יש בהן קדושה של כבוד, לפיכך בית הכנסת כל זמן שבני העיר רוצין בו ומצותן עליו נוהגין בו קדושה ואפי' בחרבנו, שהרי עדיין לא עבר זמן מצותו וראוי לשפץ אותו ולבנותו, אבל אם נמלכו למכרו כבר עבר זמן מצותו כסוכה לאחר שבעה ונפקעה קדושה [דמצוה] מיניה.

מצוות מורא בבתי הכנסת, במה שונה ביהכנס"ס של ימינו

והיו ששאלו שענין "מורא" תלוי איפוא במחלוקת "קדושת המקדש" האם קדושתה היא לשעתה או לעולמים (עיין רמב"ם שם, (ה"ז) "אף על פי שהמקדש חרב בעונותינו, חייב אדם במוראו, כמו שהיה נוהג בו בבניינו"). ואם לעולם קדושתה, מה צורך בלימוד "מיוחד" שיש חובת "מורא" אף בחורבנו? נראה, מאחר והיה מקום לומר, שאמנם "קדושת המקדש" קיימת אף בחורבנו, אלא כאשר בהמ"ק חרב אולי בטלה המצווה האחרת של ה"מורא"!? ולכך הוצרכה הגמ' ללמדנו ש"אף המורא במקדש לעולם" וכו'.

קלות ראש

כתב הרמב"ם (פי"א מהל' תפלה הלכה ה והלאה): "בתי כנסיות ובתי מדרשות נוהגין בהן כבוד ומכבדים אותן ומרביצין אותן, ונוהגין כל ישראל בספרד ובמערב בשנער ובארץ

הצבי להדליק עששיות בבתי כנסיות ולהציע בקרקען מחצלאות כדי לישב עליהם, ובערי אדום יושבין בה על הכסאות. בתי כנסיות ובתי מדרשות אין נוהגין בהן קלות ראש כגון שחוק והיתול ושיחה בטלה, ואין אוכלין בהן ואין שותין בהן ואין ניאותין בהן ואין מטיילין בהן ואין נכנסין בהן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים, וחכמים ותלמידיהם מותרין לאכול ולשתות בהן מדוחק. היה לבית הכנסת או לבית המדרש שני פתחין לא יעשנו קפנדריא כדי שיכנס בפתח זה ויצא בפתח שכנגדו לקרב הדרך, שאסור ליכנס בהן אלא לדבר מצוה. מי שצריך ליכנס לבית הכנסת לקרות תינוק או חברו, יכנס ויקרא מעט או יאמר שמועה ואח"כ יקרא חברו כדי שלא יכנס בשביל חפציו בלבד, ואם אינו יודע יאמר לתינוק מן התינוקות קרא לי הפסוק שאתה קורא בו, או ישהה מעט בבית הכנסת ואח"כ יצא, שהישיבה שם מעסקי המצות היא שנאמר אשרי יושבי ביתך וגו'. עכ"ל הרמב"ם עיי"ש.

וכן מצינו בספר החינוך (מצוה רנד) לירא מן המקדש, כלומר שנעמידהו בנפשותינו מקום הפחד והיראה, כדי שיתרכבו לבבינו בבואנו שם להתפלל או להקריב קרבנות, שנאמר (ויקרא יט ל) ומקדשי תיראו. וגו' ונוהגת מצוה זו בזכרים ונקבות, שאף על פי שהמקדש חרב היום בעונותנו חייב כל אדם במוראו, ולא יכנס אלא במקום שהוא מתר להכנס בו בבנינו, ולא ישב אפילו בעזרה, ולא יקל ראשו כנגד שער המזרח שנאמר (ויקרא יט ל) את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו ואמרו בספרא (שם ח) מה שמידת שבת לעולם, אף מורא מקדש לעולם והעובר עליה ונהג קלות ראש בענינים אלו שאמרנו בטל עשה זה.

וכן פסק מרן הש"ע (או"ח סי' קנא סע' א) "בתי כנסת ובתי מדרשות אין נוהגין בהם קלות ראש, כגון שחוק והיתול ושיחה בטילה".

כתב מרן החפץ חיים זצ"ל: אותם אלו שמדברים בבית הכנסת ובבהמ"ד, עוברים על איסור גדול, וקל וחומר אם זה לשון הרע ורכילות, ואוי ואבוי לשומע ולמספר, ואפילו אלו שהותר להם לאכול ולשתות, אם יצחקו או ידברו שיחה בטלה, יעברו על מצות עשה של "ומקדשי תיראו". (עמ' ל"ח ל"ט).

כתב כף החיים (סי' קנא אות ח) על המדבר דברי חולין בבית הכנסת המדבר בבית הכנסת טוב לו שלא יבוא לבית הכנסת, אפילו ביום הכיפורים, כי הוא חוטא ומחטיא, והשטן מקטרג עליו ואומר, אין לו זמן לדבר רק בתפלה.

דרשת מרן הגר"ח פאלאג'י זי"ע

קדושת בית הכנסת

(מספר תוכחות חיים פרשת תרומה)

יראת ה' המקדש ומורא המשכן אשר קדשנו במצוותיו וציונו על הדבר הזה, והיינו טעמא כי שם משרה הקב"ה שכינתו כדכתיב בסדר היום (פרשת תרומה) וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְיִשְׁכְּנֵתִי בְּתוֹכְכֶם (כה, ח), כי הגם כי פשט הכתוב הוא המורה ומצוה ועומד על בנין המשכן ובית המקדש, וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל (הל' בית הבחירה פ"א ה"א) מצות עשה לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות, וחוגגין אליו שלש פעמים בשנה שנאמר ועשו לי מקדש, וכבר נתפרש בתורה משכן שעשה משה רבנו, והיה לפי שעה שנאמר כי לא באתם עד עתה וגו' ובהלכה ג' כיון שנבנה המקדש בירושלים נאסרו כל המקומות כולן לבנות בהן בית לה' ולהקריב בהן קרבן, ואין שם בית לדורי הדורות אלא בירושלים בלבד ובהר המוריה שבה נאמר וַיֹּאמֶר דְּוִיד זֶה הוּא בַּיִת ה' הָאֱלֹהִים וְזֶה מִזְבֵּחַ לְעֹלֹת לְיִשְׂרָאֵל (דברי הימים א' כב, א) ואומר זאת מְנוּחָתִי עַדִּי עַד (תהלים קלב, יד). עכ"ל.

ואיכא עוד מצוה עשה להיות ירא מן המקדש, כדאיתא בפרק קמא דיבמות (דף ו. ו) יכול יתיירא אדם ממקדש? תלמוד לומר: את שבתותי תשמרו ואת מקדשי תיראו, נאמרה שמירה בשבת ונאמרה מורא במקדש, מה שמירה האמורה בשבת – (דף ו:) לא משבת אתה מתיירא אלא ממי שהזהיר על השבת, אף מורא האמורה במקדש – לא ממקדש אתה מתיירא אלא ממי שהזהיר על המקדש. ואי זו היא מורא מקדש? לא יכנס אדם בהר הבית במקלו, במנעלו, בפונדתו, ובאבק שעל גבי רגליו, ולא יעשנו קפנדריא, ורקיקה מק"ו; ואין לי אלא בזמן שבהמ"ק קיים, בזמן שאין בהמ"ק קיים מניין? ת"ל את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו (ויקרא יט), מה שמירה האמורה בשבת לעולם, אף מורא האמורה במקדש לעולם.

מפורש יוצא, דאיכא חיוב מצות עשה מן התורה להיות ירא מן המקדש, דהיינו ממי שהזהיר על המקדש, והיינו כי בהיות שיש בבית המקדש השראת שכינה, יש לו לירא מן המקום ההוא משום מוראת מקדש, שהוא מוראת שכינה השרויה שם. ומקרא מלא דיבר הכתוב ביעקב אבינו ע"ה בפרשת ויצא: וַיִּקַּץ יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אֲכַן יֵשׁ ה' בְּמָקוֹם הַזֶּה וְאֲנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי; וַיֹּאמֶר מַה נֹּרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֲיֵן זֶה כִּי אִם בַּיִת אֱלֹהִים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם (בראשית כח, טז-יז). הרי, דבמקום מקדש שיש בתוכו השראת שכינה, יש לנו לירא, להיות מורא מהשכינה.

וכבר ביארו בגמרא שם, מה ענין מורא, שלא ינהוג בתוכו שום דבר בזיון וקלות ראש. ואיזה מורא מקדש, לא יכנס אדם בהר הבית במקלו במנעלו ובפונדתו באבק שעל רגליו, ורקיקה מקל וחומר.

וכן פסק הרמב"ם ז"ל רמב"ם (הל' בית הבחירה פ"ז ה"א) מצות עשה ליראה מן המקדש שנאמר ומקדשי תיראו, ולא מן המקדש אתה ירא אלא ממי שצוה על יראתו. (ה"ב) ואי זו היא יראתו לא יכנס אדם להר הבית במקלו או במנעל שברגליו או באפונדתו או באבק שעל רגליו או במעות הצרורין לו בסדינו ואין צ"ל שאסור לרוק בכל הר הבית אלא אם נודמן לו רוק מבליעו בכסותו, ולא יעשה הר הבית דרך שיכנס מפתח זו ויצא מפתח שכנגדה כדי לקצר הדרך אלא יקיפו מבחוץ, ולא יכנס לו אלא לדבר מצוה. (ה"ג) וכל הנכנסין להר הבית נכנסין דרך ימין ומקיפין ויוציאין דרך שמאל חוץ ממי שארעו דבר שהוא מקיף על השמאל לפיכך היו שואלין לו מה לך מקיף על השמאל, שאני אבל השוכן בבית הזה ינחמך, שאני מנודה השוכן בבית הזה יתן בלבבך ותשמע לדברי חבריך ויקרבוך. (ה"ד) כל שהשלים עבודה ונסתלק לו אינו יוצא ואחוריו להיכל אלא מהלך אחורנית מעט מעט ומהלך בנחת על צדו עד שיצא מן העזרה, וכן אנשי משמר ואנשי מעמד ולויים מדוכנן כך הם יוצאין מן המקדש כמי שפוסע אחר תפלה לאחוריו, כל זה ליראה מן המקדש וכו'. עכ"ל. ומצינו שקדושת בית הכנסת, הוי כקדושת בית המקדש, כמו שאמרו מגילה (דף כט.) על הפסוק ואהי להם למקדש מעט, אמר רבי יצחק אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות. הרי דקרי לבית הכנסת ולבית המדרש "מקדש מעט". וכן מוכח ממה שהובא בפרק קמא דשבת (יא.) ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב, כל עיר שגגותיה גבוהים מבית הכנסת לסוף חרבה, שנאמר לרומם את בית אלהינו ולהעמיד את חרבותינו (עזרא ט, י) ופרש"י לרומם את בית אלהינו, ועל ידי כן זכינו לתת לנו גדר ביהודה. יע"ש.

וכן פסק הרמב"ם (הל' תפלה פ"א ה"ב) כשבונים בית הכנסת אין בונים אותה אלא בגבהה של עיר שנאמר בראש הומיות תקרא, ומגביהין אותה עד שתהא גבוהה מכל חצרות העיר שנאמר ולרומם את בית אלהינו, וכן פסק הטור ומרן בשלחן ערוך (או"ח סי' קנ סע' ב) יע"ש. הרי, דמשווה לבית הכנסת כקדושת בית המקדש.

וכן נראה עוד ממאי דתניא בתוספתא והביאה הרי"ף (בהלכות מסכת מגילה פ"ג), ופסקה ג"כ הרמב"ם (שם בהל' תפלה פ"א ה"ב) וזה לשונו: אין פותחים פתחי בתי כנסיות אלא למזרח שכן מצינו בהיכל שפתחו למזרח שנאמר והחונים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד מזרחה. וכן כתב הטור ומרן בשלחן ערוך (שם סע' ה) יע"ש. הרי, דמשווה לבית הכנסת כקדושת בית המקדש.

וכן כתב מהר"י קולון (שורש קסא) שבכל מקום דימו רבותינו בית הכנסת לבית המקדש, והביא סוגיות הש"ס הנ"ל ודברי המרדכי לראיה כמו שיע"ש. וגם בתורת כהנים (פרשת בחקתי) על הפסוק "והשימותי את מקדשכם", דרשו לרבות בתי כנסיות ובתי מדרשות. פירש הקרבן אהרן דהיה לו לומר "מקדש", ומדקאמר "מקדשכם" לשון רבים, לרבות בתי כנסיות ובתי מדרשות וכו'. יע"ש.

ובתרגום יונתן בן עוזיאל על פסוק זה "ואהי להם למקדש מעט", ויהבית להון בתי כנישתא תניין לבית מקדשי ואינו כזער במדינתא דאתגליאו לתמן, וכן כתב רש"י. והרד"ק הרחיב הדיבור וזה לשונו: לכן, כי הרחקתים בגוים – ואף על פי כן לא עזבתים אלא הייתי

להם למקדש מעט בארצות אשר באו שם כלומר אם רחקו ממקדש ה' שהוא מקדש גדול שם בארצו אני אהיה להם למקדש מעט כלומר בבתי כנסיות שהם נועדים שם להתפלל אלי אני עמהם ושומע קולם ומצילם מיד אויביה' שלא יעש' בהם כלה ועוד אני עתיד לקבץ אותם כמו שאמר בסמוך וקבצתי אתכם. עכ"ל.

ומאחר כי קדושת בית הכנסת שווה לקדושת בית המקדש, כל הדברים הנאמרים בקדושת בית המקדש שאסורים לעשות בהם מפני מורא וכבוד המקדש, כמו כן הוא הדין בבית הכנסת, צריך להיות בו מורא לירא מבית הכנסת ולנהוג בו כבוד, משום השראת שכינה בו. וכמו שכתב הרא"ם (ספר יראים סי' תט, דפוס ישן – שכד), שמה שהזהירה תורה ומקדשי תיראו, שהוא על קדושת בית המקדש, דהוא הדין נמי לקדושת בית הכנסת. וזה לשונו: ויראת מאלהיך צוה בהיכנס אדם למקדש או בבית הכנסת או לבית המדרש שינהג בהם מורא וכיבוד דכתיב בפרשת בהר סיני אֶת שְׁבִתְתִי תִשְׁמְרוּ וּמִקְדְּשֵׁי תִירָאוּ אֲנִי ה'. (ויקרא כו, ב), לא ממקדשי אתה ירא אלא ממי שהזהיר על המקדש פי' מן הב"ה ומצינו בית הכנסת ובית המדרש שנקראו מקדש דתניא בת"כ והשימותי את מקדשיכם מקדש מקדשי מקדשיכם לרבות בתי כנסיות ובתי מדרשות ואמרינן במגלה פרק אחרון ואהי להם למקדש מעט בארצות אשר הדחתים שם ואמר שמואל בר רב יצחק אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות ושבבבב לן למדנו כשאמרה תורה את מקדשי תיראו שבתי כנסיות ובתי מדרשות בכלל והמורא מה הוא אינו מפורש במקרא ופירשו חכמים כל אחד לפי סברתו לפי חומר קדושתו.

הנה מבואר דעת הרב, דכשם שנצטוינו מן התורה על מוראת מקדש, כך נצטוינו על מוראת בית הכנסת ובית המדרש.

וכתב הרמב"ם (הל' תפלה פי"א ה"א) וזה לשונו: כל מקום שיש בו עשרה מישראל צריך להכין לו בית שייכנסו בו לתפלה בכל עת תפלה ומקום זה נקרא בית הכנסת, וכופין בני העיר זה את זה לבנות להם בית כנסת ולקנות להם ספר תורה נביאים וכתובים.

ושם (ה"ו) בתי כנסיות ובתי מדרשות אין נוהגין בהן קלות ראש כגון שחוק והיתול ושיחה בטלה, ואין אוכלין בהן ואין שותין בהן ואין ניאותין בהן ואין מטיילין בהן ואין נכנסין בהן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים, וחכמים ותלמידיהם מותרין לאכול ולשתות בהן מדוחק. (ה"ז) ואין מחשבין בהן חשבונות אלא אם כן היו חשבונות של מצוה כגון קופה של צדקה ופדיון שבויים וכיוצא בהן, ואין מספידין בהן אלא הספד של רבים כגון שיהיה שם הספד גדולי חכמי אותה העיר שכל העם מתקבצין ובאין בגללן. (ה"ח) היה לבית הכנסת או לבית המדרש שני פתחין לא יעשונו קפנדריא כדי שיכנס בפתח זה ויצא בפתח שכנגדו לקרב הדרך, שאסור ליכנס בהן אלא לדבר מצוה. (ה"ט) מי שצריך ליכנס לבית הכנסת לקרות תינוק או חברו יכנס ויקרא מעט או יאמר שמועה ואח"כ יקרא חבירו כדי שלא יכנס בשביל חפציו בלבד, ואם אינו יודע יאמר לתינוק מן התינוקות קרא לי הפסוק שאתה קורא בו, או ישהה מעט בבית הכנסת ואח"כ יצא, שהשיבה שם מעסקי המצות היא שנאמר אשרי יושבי ביתך וגו'. עכ"ל. וכן פסק הטור ומרן בש"ע (או"ח סי' קנא סע' א).

הנך רואה, דאסור לנהוג בבית הכנסת שום שחוק וקלות ראש ושיחה בטילה, וליכנס לבית הכנסת ביאה ריקנית בלתי שום מעשה ושיחה בטילה אסור. והיינו טעמא כמ"ש הרב ספר שלמי צבור (קוני חלבי השלמים די"ג ע"ג), כי טעם האיסור שאין להכנס לבית הכנסת לקרות לאדם וכו', שלא יכנס ביאה ריקנית, משום דיש לבית הכנסת דין קדושת בית המקדש, וכי היכי דבמקדש אסור לכהן לבוא ביאה ריקנית, כן הוא נמי בבית הכנסת.

וכן הביא עוד שם (די"ד ע"ג), על ההיא שכתב הראשית חכמה בשם הרוקח, דהמדבר דברים של חול בבית הכנסת ואפילו שלא בשעת התפלה, יתענה מי יום וילקה. דכתבו הראשונים זכרונם לברכה, דהיא טעמו, דקיימא לן כי ביאה ריקנית למקדש היא אסורה אפילו לכהנים, כמו שכתב הרמב"ם (הל' ביאת המקדש פ"ב ה"ב) שלא יכנסו לקדש או לקדש הקדשים שלא בשעת עבודה שנאמר ואל יבוא בכל עת אל הקדש, ע"כ. ובתי כנסיות שלנו הם מקדש מעט, ולכן אסור גם ליכנס שם אלא לתפלה, כי כנגד תמיד תקנום, או ללמוד, דעדיף מזבח ומנחה ומזה הטעם כתב הרוקח, שילקה שעבר על לאו, "ואל יבוא בכל עת אל הקודש". יע"ש.

ומזה הורתי הלכה למעשה, למה שנשאלתי אם מותר לכלה בדרך הילוכה שהולכת מבית אביה לבית החתן, להכניסה לבית הכנסת ולצאת, דלא שפיר דמי למיעבד הכי, כמו שכתבתי בספר הקטן חקקי לב (ח"א חאו"ח סי' ג).

וזהו רמז הכתובים בתהלים (כו, ז-ט) לְשִׁמְעַע בְּקוֹל תוֹדָה וּלְסִפֵּר כָּל נִפְלְאוֹתֶיךָ: ה' אֱהַבְתִּי מְעוֹן בֵּיתְךָ וּמְקוֹם מִשְׁכַּן כְּבוֹדְךָ : אֵל תִּתְאַסֶּף עִם תְּשׂוּאִים נִפְשֵׁי וְעַם אֲנָשֵׁי דָמִים חָיִי. שהנה בגמרא במגילה (דף כט.) דרש רבא מאי דכתיב "ה' מעון אתה היית לנו?" אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות. אמר אביי: מריש הואי גריסנא בביתא ומצלינא בבי כנישתא, כיון דשמעית להא דקאמר דוד "ה' אהבתי מעון ביתך", הואי גריסנא בבי כנישתא. ע"כ. הנה מבואר דמעון ה' נקרא הבית כנסת.

ונקדים עוד מה שכתוב בזהר הקדוש (רעיא מהימנא כ"ב (שמות) פרשת בשלח נט): פקודא למבני מקדשא לתתא כגוונא דבי מקדשא דלעילא כמא דאת אמר מכון לשבתך פעלת יי, דאצטריך למבני בי מקדשא לתתא ולצלאה בגויה צלותא בכל יומא למפלח ליה לקדשא בריך הוא דהא צלותא אקרי עבודה, וההוא בי כנשתא אצטריך למבני ליה בשפירו סגיא ולא תקנא ליה בכל תקונין דהא בי כנשתא דלתתא קיימא לקבל בי כנשתא דלעילא, בית המקדש דלעילא דקאים דא לקבל דא, וההוא בי מקדשא כל תקונוי וכל פולחנוי וכל אנון מאנין ושמישין כלהו אינון כגוונא דלעילא וכו'.

והרב הרוקח כתב שם (סי' כה) (הל' תשובה סי' כו) המדבר בבית הכנסת וחביריו משבחים ומשוררים קורא אני עליו "הוי על כל שכיני הרעים", וכמו שאכתוב לשובנו בסמוך בס"ד והוא, כי עיקר עמידתו בבית הכנסת הוא לשמיע בקול תודה ולספר כל נפלאותיו לשבח להקדוש ברוך הוא, ומפרש ואזיל באיזה מקום הוא זה, ה' אהבתי מעון ביתך, שהוא הבית הכנסת הנקרא מעון ה', וזהו בעצמו הוא מקום משכן כבודך, כי בית הכנסת של מטה

הוא מכוון כנגד בית הכנסת של מעלה, שהרי השווה קדושת בית הכנסת לקדושת בית המקדש בכל מכל, כי כמו דבית המקדש קי"ל כי בית המקדש של מטה הוא מכוון כנגד בית המקדש של מעלה, הכי נמי דומה בדומה ממש הוי קדושת בית הכנסת, וכדברי הזהר הקדוש כנזכר. והיה שכרו, אֵל תִּאֶסֶף עִם חַטָּאִים נַפְשֵׁי וְעִם אַנְשֵׁי דְמִים חַיִּי (תהלים פרק כו, ט), כמו שכתב הרד"ק, שעל ידי שנוהג קדושה בבית הכנסת, זוכה שה' שומע תפלתו ומצילו מיד האוייב שלא יעשה בו בליה, וק"ל.

וכבר החמירו בזהר הקדוש (סדר תרומה דף קלא:): בחומר גודל איסורו של המדבר בבית הכנסת שיחה בטלה, וזה לשונו: "ומאן דמשתעי בבי כנישתא במילין דחול ווי ליה דאחוי פרודא ווי ליה דגרע מהימנותא, ווי ליה דלית ליה חולקא באלהא דישראל, דאחוי דהא לית (ליה) אלהא ולא אשתכח תמן (ולית ליה חולקא ביה), ולא דחיל מניה ואנהיג קלנא בתקונא (ס"א בתקיפא) עלאה דלעילא".

והרב ראשית חכמה (שער היראה פ"ה ד"כ.) בפירוש דברי הזהר הקדוש (אחרי דע"ה) תנא, על ג' מילין מתעכבי ישראל בגלותא, על דעבדין קלנא בשכינתא בגלותא, דמהדרי אנפיהו מן שכינתא, ופירש הרב ראשית חכמה שם, שהמדבר בבית הכנסת דנהיג קלנא בתקונא עלאה דלעילא. יע"ש.

ובשער הקדושה (פי"ד דר"ב.) – אחר שהביא מה שכתב רבי יעקב בעל הטורים ז"ל, דבית הכנסת ובית המדרש, אין נוהגים בהם קלות ראש, כגון שחוק והיתול ושיחה בטלה, והביא דברי הזהר הקדוש (תרומה) דקאמר מאן דמשתעי בבי כנישתא וכו'. – כתב וזה לשונו: ואף על פי דלכאורה מתוך הלשון נראה שאין כל חומרות אלו אמורים, אלא בשעת התפלה כמו שאמר בסמוך, דהא בשעתא דישראל מסדרי בבי כנישתא סדורא דשירין ותושבחין וסדורא דצלותא, כדין מתכנשי תלת משריין דמלאכי עלאי, מכל מקום כיון שבית הכנסת מקום קדוש הוא, מושב לשכינה, שבכל עת אסרו רבותינו ז"ל לחשוב בהם חשבונות אם לא חשבונות מצוה, בודאי שאין לשוח שיחת חולין או שיחה בטלה, ועובר בעשה כמו שאמרו ביומא (י"ט):.

הכלל העולה, כי בכל מקום שיש בו קדושה, צריך לנהוג בו מורא, כדכתיב: מה נורא המקום הזה אין זה פי אם בית אלהים וזה שער השמים (בראשית כח, יז). ובפיקודין של רבי שמעון בר יוחאי ע"ה אמר, דהא בי כנישתא דלתתא קיימא לקבל בי כנישתא דלעילא, וכאשר ידמה האדם בדעתו ענין זה, יירא ויפחד ויתפלל בכוונה, שהרי הבית כנסת העליון, נקרא אש נוגה, ואין נשמות הצדיקים נכנסים לתוכו אלא להתפלל לא לשוח דברים בטלים, וכנגדו הבית כנסת נקרא אש נוגה.

וכתב בספר הרוקח (סי' כו) כי ישירים דרכי ה' וצדיקים ילכו בס' ופושעים יכשלו בס' ולא נמנה עם חביריו ומואס לשבח לקונו הוא מסיג גבול הבורא ואהי להם למקדש מעט אלו בתי כנסיות אין נוהגין בהן קלות ראש כדאמר בפ"ד דמגילה (דף כח) אלקים נצב בעדת אל והמדבר עושה כאלו הופך אליו ערפו יאמר מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה נטיתי ידי ואין מקשיב למה יקצוף ה' על קולך ויקרא עליך מי ביקש זאת ממך רמוס חצרי אך השתחוה

לו ושב לפניו במורא בכפיפת ראש ובענוה בשחיות הלב התחנן לפניו ותשורר לפניו בשמחה ובא לפניו ברננה אז קרוב אליך ונמצא לך ותייחד שם שמים בכון הלב והתפלל בכון הלב כשתאמר ברוך אתה שאם חשבת בדברים בטלים כאלו התלוצצת בו ולא נתת יראתו על פניך אך חשוב כי הוא נצב לקראתך שויתי ה' לנגדי תמיד, ותתן יראתו על פניך ואהבתו בך ותכוין בכל לבבך ותהי צנוע לפניו התודה חטאיך ותדרשהו והוא נמצא לך ותברכהו. עכ"ל.

והרב מגן אברהם (סי' קנא סק"ג) כתב בשם ספר כוונות וזה לשונו: האר"י היה נזהר מאוד שלא לדבר בבית הכנסת רק תפלתו ואפילו דבר מוסר ותשובה לא דיבר פן ימשך ממנו דבר חול. יע"ש. והכי משמע, כי דברים בטלים אפילו אינו בבית הכנסת אלא בחוץ, אסורים בכל מקום ובכל זמן. וכמו שאמרו ביומא (יט): אמר רבא: השח שיחת חולין – עובר בעשה, שנאמר ודברת בם – בם ולא בדברים אחרים. ע"כ. ובבית הכנסת דאית ביה קדושת השראת שכינה חמורה בו, דאפילו שיחת חולין לצורך פרנסתו דהוא מותר במקום אחר, בבית הכנסת אסור.

ולכולי עלמא איסור גמור ועונשו גדול למדבר בבית הכנסת בשעת התפלה, ובחזרת שליח ציבור העמידה. ובתיקוני זהר (תקונא תמני סרי) וְאֶשֶׁר פָּחַ בְּהֶם (דניאל א, ד) דא שכינתא עלאה דאיהי כ"ח אתוון דעובדא דבראשית לעמוד בכלהו בעמידה דצלותא אלין יעלוך להיכלא דמלכא דאינון צדיקים גמורים בינוניים יהיב לון שאלתיך דילהון מלבר ולא עאלין לגאון רשיעיא אדחייך מתמן ולא יהיב שאלתיך דילהון אלא עלייהו אתמר מי בקש זאת מידכם רמס חצרי (ישעיהו א, יב) ואלין אינון רשיעיא דהוו מבזין למלכא בצלותהון דמנחן למשמע צלותא ופסקין לה על שיחה בטלה. עכ"ל. הרי לך בהדיא דמי שהוא מניח מלשמוע חזרת התפלה, ופסק על שיחה בטילה, נקרא רשע, דמבזה למלכא חס ושלום. וכמ"ש בזהר הקדוש כיוצא בזה דעביד קלא בשכינתא חלילה.

גם במדרש אמרו, וזה לשונו: א"ר יוסי, פעם אחת הייתי מהלך בדרך, ומצאתי לאלהיו זכור לטוב, ועמו ארבעת אלפים גמלים טעונים. אמרתי לו מה אלו טעונים. אמר לי אף וחמה, לעשות נקמה ממי שמספר בין קדיש לברכו, בין ברכה לברכה, בין פרק לפרק, בין אמן יהא שמיה רבא ליתברך, בין גאולה לתפלה, ולא עוד אלא שאין תפלתו נשמעת, שנאמר וְלֹא אֶתִי קְרָאתָ יַעֲקֹב (ישעיהו מג, כב). עכ"ל.

וכל השומע דברי חז"ל אלו, תסמרנה שערות בשרו, וכל דבריהם כגחלי אש, העל אלה יהיה זהיר וזריז הרבה מאד שלא לדבר בתוך תפלתו כלל, כי אם ידבר אפילו אחר חזרת העמידה, כל שעדיין לא גמר תפלתו, היא בידו, וכל שכן כשיאמר השליח ציבור איזה ברכה או קדיש, והוא בעוד שמדבר עם חברו לא ישגיח ולא יענה אמן, כי אז יש עוד איסור מוסיף, מחמת שלא ענה אמן, ועונשו מפורש בזהר הקדוש (פרשת וילך דף רפה). על הפסוק פִּי מְכַבְּדִי אֶבְבְּדִי וּבִזֵּי יַקְלוּ (שמואל א – א ב, ל) שיוּרד לגיהנם בשאול תחתית, כמו שיעויין שם, רח"ל. ואפילו בשעת חזרת הש"ץ העמידה, שהיחיד סיים תפלתו והשליח ציבור עדיין לא סיים, אסור ליחיד לשוח שום שיחה באותה שעה, כמו שכתבו גורי האר"י ז"ל.

וכל שכן שאם יהיה להפך, שהשליח ציבור סיים תפלתו, ועדיין הוא ממתין להתחיל חזרת העמידה, כי איסור גמור הוא לשוח שום שיחה, כיון שתפלת לחש עם חזרה, הם קשורים זה בזה, ומצוה בחזרה, וכל שכן כי בלאו הכי נקטינן לחומרא שלא לדבר שום שיחה בתוך סדר התפילה, וכל שכן למחמירים אפילו שלא בשעת התפלה, וכל אלו הם דברים פשוטים וברורים.

גם בספר לחמי תודה (תשובה סי' יט) הרחיב הדיבור על המנהג שנהגו כי הבא לבית הכנסת באחרונה, היו עושים בהלה גדולה בכפיהם וברגליהם, כי לא נכון לעשות כן בבית הכנסת, כי צריך להיות שם באימה ויראה כמו הבית מקדש. והביא דברי הרא"ם בספר יראים ודברי הזהר הקודש, יעוין שם באורך.

ובספר יש נוחלין בהג"ה כתב וזה לשונו: מכל העבירות לא ראיתי לרוע כהנה, כי בשאר העבירות כגון גזל עריות ומאכלים אסורים וכיוצא בהם, יצרו גובר עליו ומחטיאו, או שמתאנה להם להנאות גופניות המגיעות להם, אבל בזה אין שום דבר יוצא ממנו, כי אם ברצונו מורד באדונו, ומושך עליו כח היצר הרע, כמו שכתוב בקהלת (י, יא) וְאִין יִתְרוֹן לְבַעַל הַלְשׁוֹן.

ועוד כי בעבירה זו הוא חוטא ומחטיא, כי לא תעשה כי אם לפחות על ידי שנים, ואם כן חטא הרבים תלוי בו. והיותר הוא דמזלזל בכבוד הקב"ה בפרהסיא בתוך קהל ועדה, ובאותן השעות המיוחדות לקדושה ולהלל ולשבח, ובבית הקדוש המיוחד, לעמוד ולשרת לפני המלך ה' צבאות ולקבל עלינו עול מלכותו, ואין משים לפניו מה שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים ה, ח) וְאִנִּי בְּרַב חַסְדֶּךָ אָבֹא בֵּיתְךָ אֲשַׁתְּחֶנָּה אֶל הַיְכָל קְדֹשְׁךָ בִּירְאָתְךָ ולכן כאשר נבוא לבית אלהינו, ראוי לישוב שם בהכנעה גדולה, מפני מוראת מלכות ואימת השכינה, כמו שכתוב מה נִרְאָה הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים וְזֶה שֶׁעַר הַשָּׁמַיִם (בראשית כח, יז).

וישים לפניו מה שכתבו המקובלים בסדר הברכות והשירות וזמירות התפלה, בין בישיבה בין בעמידה, זה אחר זה מתחילה ועד סוף, הכל מתוקן לתקן העולמות. ואף מי שאינו יודע אותם הכוונות, על כל פנים תפלתו פועלת ומועלת לתיקונים האלה. על כן, צריך לבוין בהם ולקשרם דא בדא, ומכל שכן שישמור עצמו שלא לקלקל ולא להרוס בכוונות זרות ובשיחה בטלה, ומאן דלא אשגח בדא, ווי ליה ולנפשיה שהוא מפגל בקדשים, וטב ליה דלא אברי.

על כן, מהראוי והמחוייב לקבוע ולייחד לבו לפחות שעה קטנה זו לכבוד אלהי ישראל, לטהר מחשבותיו ולעבוד אותו בשמחה וביראה, ובחרדה, בשירות ותשבחות בכל כוונותינו, שתהא תפלתנו עטרה לראש מלך מלכי המלכים הקב"ה, ואז יהיו לרצון אמרי פינו מה שאנו אומרים בסוף תפילתנו, תְּהִלָּתִי תְּהִי נָא לְרֵאשִׁיף עֲטֻרָתִי, וְתִפְלְתִי תִּכּוֹן כְּטוֹרַת (שיר הכבוד). ולהתפלל במתון מתון, ברחמים ותחנונים, ולא שנעשה תפלותינו ובקשותינו כמו שרוצה לפטור מהחוב המוטל עליו, ומתפלל בחפזון ומהירות. ולהזהיר הקטנים עם הגדולים,

כבודו ויחודו של המלך ה' צבאות, שלא להוציא מפניו שום דיבור, רק שיהיו עינינו פתוחות ואוזנינו קשובות, לשמוע אל הרינה ואל התפלה אשר השליח ציבור מתפלל ולענות אמן כראוי על כל ברכה ותהלה שיוצאים מפי השליח הציבור, וכן בקדיש. הן כל אלה חלק אחד מאלף, מקצת דרכי הקדושה שמחוייבים אנחנו להתנהג בהם בעומדנו לפני יתברך שמו.

והנה בעתה, קצת אנשים מהפכין הקערה על פיה, עומדים בשחוק וקלות ראש ושיחה בטלה בבית התפלה, והתפילה טפילה, גם קצת מאנשי המעלה תחת ידם המכשלה הזאת, ועבירה גוררת עבירה, כי לא די שמדברים דברי הרשות, אלא אף שמדברים ליצנות ולשון הרע, ואינם משגיחין כלל על עניית אמן, ויש שעונה תוך כדי דיבורו אמן יתומה, קטופה, חטופה, וממהר לענות אמן כדי שיחזור לסורו למקום שפסק בדיבורו, וכן עושים בברכו וקדושה. אוי לאותה בושה, עד מתי יהיה הפגם והחטא הגדול הזה תחת ידינו, עד מתי לא יסירו מסווה העירון ויפקחו עיניהם על העונש והפגם הגדול, אשר חטא זה לבד, די להאריך גלותנו הקשה והארוכה, כמו שכתוב במדרש, הובא ברוקח. אבל כשישראל עונים אמן יהא שמיה רבא, אומר הקב"ה מתי אקבץ את שארית ישראל מבין האומות.

ובשבולי הלקט בשם המדרש, (ענין תפלה סי' כ), בשעה שאומרים לפני קדוש קדוש וגו' צבאות וגו' ולמדו אותן שישאו עיניהם למרום נגד בית תפלתם וירימו עקביהם עם גופן בעת שמקדישין אותי כי אין לי הנאה בעולמי כאותה שעה שעניניהן נשואות בעיני ועיני נשואות בעיניהם באותה שעה אני אוהו בכסא כבודי בדמות יעקב ומחבקה ומנשקה ומזכיר גלותם וממהר גאולתם. וכבר אמרו חז"ל כל המברך מתברך (סוטה לח:): ומכלל הן אתה שומע לאו.

והנה, מאחר שהעניינים האלה הם גדולים ועצומים העומדים ברומו של עולם, הפלא ופלא, אם כן מי שיש בידו מקל ורצועה, איך רשאי להתנצל ולפרוק עול מעל צוארו ולא לחוש על כבוד יוצרו, ולא ישא פני איש ולא יהדר פני גדול עד יחדל חדולי, ולהזהיר הקטנים עם גדולים, והנזהר והמזהיר לכבוד יתברך שמו, יזכה לראות בנעם בית ה', ולבקר בהיכלו, וכבוד כולו אומר. עכ"ל.

והירא את דבר ה', מלבד כי יהיה נזהר מלדבר בבית הכנסת, אינו יוצא בזה ידי חובה אם רואה לאחרים המדברים בבית הכנסת והוא אינו מוחה, דקיימא לן דכל ישראל ערבים זה לזה, וכל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה, הרי הוא נענש חס ושלום כמוהו. וכן כתב בהדיא פרי מגדים (או"ח אשל אברהם סי' קנא סק"א) וזה לשונו: ויש לגעור במי שמשיח שיחת חולין בבית הכנסת, אע"ג שאין שיחה "בטילה" (דבלאו הכי אסור, כל השח שיחה בטילה עובר בעשה יומא (יט:), מדרבנן עכ"פ) לצורך פרנסה, דבחיץ שרי בבית הכנסת אסור. יעויין שם.

ועל ראשי עם קודש הרבנים והרשומים שבעיר למחות, כי אם יבוא למחות איזה חכם ירא ה' וסר מרע, יבעטו בו, ואדרבה יוסיפו על חטאתם פשע באומרם כי הרב והבית דין שבעיר שהוא גדול ממך, אין דובר אלינו דבר, ומי שמך לאיש שר ושופט עלינו?

וכאשר דיבר בקדשו בספר דרך חכמה (נתיב יד סי' ו) שאחר שהביא דברי רבותינו זכרונם לברכה והמפרשים זכרונם לברכה, ודברי ספר יש נוחלין, להוכיח בשבט פיו על המדבר שיחת חולין בבית הכנסת, סיים וכתב וזה לשונו: ודי בהערות האלה לכל איש משכיל שיתן אל לבו אזהרות והעונשים, והעיקר שהוא רח"ל ככופר בעיקר, וגורם אריכות הגלות. ואמרו חכמינו זכרונם לברכה, (ירושלמי יומא פ"א ה"א) כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו, ואי אפשר לפרוש ממה שהורגל אלא אם כן יקדש עצמו גם במותר לו, כמו שאמרו רז"ל, (קידושין כ.) שאם עבר אדם עבירה ושנה בה נעשה לו כהיתר, כי המשחיתים שברא על יד אותם עוונות הם רבים כל כך, וגוררים אותו בעל כורחו עוד לחטוא, כמו שאמרו עבירה גוררת עבירה, (אבות פ"ד מ"ב). וכאילו נוטל הבחירה ממנו. ואמרו חז"ל שבת (קיט:), שהעולם מתקיים על הבל תינוקות של בית רבן שאין בהם חטא, גם הם אוחזים מעשה אבותיהם בידיהם, וכן הגדולים מזהירים את הקטנים, כי יאמר לו גם הם כמוני כקטן כגדול.

ולכן, הירא את דבר ה' וירצה לשוב מדרכו הרעה, יתגבר כארי על יצרו, ויקבל על עצמו שלא לדבר אף בצרכי ציבור בית הכנסת, כי המנהג הרע הזה נשתרבב ממה שהתירו לחשוב חשבונות של מצווה בבית הכנסת וכן שאר צרכי ציבור, וכל זה התירו שלא בשעת התפלה. והפוחזים, פרצו עוד לדבר גם לשון הרע וליצנות, ולא די להם שעת התפלה אשר הוא קשור ואסור ממש בכל כורחו, ואינו מספר שבחו של מקום, אלא גם אחר התפלה שיכול ליצאת עם חברו מבית הכנסת ואינו יוצא, ושח שיחת חולין ודברים בטלים, ולא לזאת אמרו, חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת אחר התפלה (ברכות לב:), כי אם להתבונן בשבחו של מקום.

מורא מקדש

להגה"ק רבי יעקב יוסף מאוסטראה המכונה רבי ייבי זי"ע

הדברים האלו יאירו אל מול פני הקורא ויעוררו לב עם ה' לירא ממי שהזהיר על המקדש מעט שלא לשיח בבית הכנסת ובבית המדרש שום שיחה חס ושלום לבל ישלם בלשונם חס ושלום כאשר הפליגו חז"ל בעונש המדברים בבית הכנסת ובבית המדרש כאמור בזהר הקדוש.

מצות "אני ה' אלהיך" (שמות כ, ב) מי שרוצה לקיים ולקבל עול מלכותו ברוך הוא לא ידבר בבית הכנסת כמ"ש בזהר (כ"ב פ' תרומה קלא): "ומאן דמשתעי בבי כנישתא במילין דחול ווי ליה דאחזי פרודא ווי ליה דגרע מהימנותא, ווי ליה דלית ליה חולקא באלהא דישראל, דאחזי דהא לית (ליה) אלהא ולא אשתכח תמן (ולית ליה חולקא ביה) ולא דחיל מניה ואנהיג קלנא בתקונא (ס"א בתקיפא) עלאה דלעילא".

וז"ל הזהר (כ"ג פ' אחרי מות עה): "תאנא על ג' מלין מתעכבין ישראל בגלותא, על דעבדין קלנא בשכינתא בגלותא, ומהדרי אנפיהו מן שכינתא, ועל דמסאבו גרמיהו קמי שכינתא". נמצא על ידי שמספרים דברים בטלים בבי כנישתא, ואנהיג קלנא בתקינא עלאה כמבואר בזהר תרומה הנ"ל, מתעכבי ישראל בגלותא.

וז"ל ראשית חכמה (שער התשובה פ"ו), וקרוב לסופו, וכן בספר עמק המלך בשם האר"י ז"ל, ואם הורגל לדבר בבית הכנסת שום דבר אפילו שלא בשעת התפלה ישב במורא גדול ויתפלל בכוונה ויתענה ארבעים יום בין רצופים בין מופלגים וילקח בהצנע בכל יום.

וז"ל ספר חרדים (דף יח) להיות בבית הכנסת במורא וכובד ראש מאימת השם יתברך השוכן בתוכם שנאמר "ומקדשי תיראו" (שמות יט, ל), ואמרו בתורת כהנים (פ' חקתי ו, ד) "את מקדשיכם לרבות בתי כנסיות ובתי מדרשות", שבכל מקום דעלייהו כתיב: "וַאֲהֵי לָהֶם לְמִקְדָּשׁ מְעֻט" (יחזקאל יא, טז), אין נוהגין בהם קלות ראש כגון שחוק והיתול ושיחה בטילה, ועונש העובר על זה גדול מאד, כדאיתא בזהר (כ"ג פ' נשא) פסוק "כי יפליא", אמרו "דכל בי כנישתא דעלמא מקדש אקרי". ושני חכמים גדולים מקובלים גדולים בדורינו פסקו לאסור הדיבור בבית הכנסת לגמרי רק בדברי תורה ויראת השם והם החכם השלם כמהור"ר משה קורדואירו זלה"ה והחכם השלם כמהור"ר יצחק אשכנזי זלה"ה, וכבר הזכיר עונש השח אפילו שלא בשעת התפלה, כי כן לשון הזהר (כ"ב פ' תרומה קלא): "ומאן דמשתעי בבי כנישתא מפני אימת השוכן בו יתברך, דהא כתיב במקום גילוי שכינתא קול דְּמָמָה דְּקָה (מלכים א' יט, יב), וכתב סמ"ק (מצוה יא) וכן כתב הכלבו (סי' יא), וכך יש לאדם ללמוד קל וחומר העומדים לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה.

וז"ל ספר חסידים (מרגליות סי' יח) ואסור לספר שיחה ולנהוג קלות ראש בבית הכנסת בעמדינו לפני מלכנו אדון כל הארץ יתברך שמו. ואוי להם לרשעים הנוהגים קלות ראש אשר לא אימת שדי עליהם ולא פחדו ומוראו על פניהם ולא יבינו ולא יקחו משל כי עברו איי כתיים וראו והתבוננו כי בכל ארצות ההם המלכים כורעים על ברכיהם בבית תפלותם ועומדים באימה ובפחד ורעד וכפיהם פרושות לאלהיהם מעשה ידי אדם אשר לא יראו ולא

ישמעו. אמנם אנחנו העומדים לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה חי וקים רם ונשא יתברך שמו ויתעלה זכרו אליו כל דומיות ותהלות על אחת כמה וכמה שיש לנו לעמוד לפניו באימה ביראה בפחד ורעד וברתת.

וז"ל ספר הרוקח (הלכות תשובה סי' כו) "ואהי להם למקדש מעט" אלו בתי כנסיות אין נוהגין בהן קלות ראש כדאמר בפ"ד דמגילה (דף כח) אֱלֹהִים נֶצֶב בְּעֵדַת אֵל (תהלים פב, א) והמדבר עושה כאלו הופך אליו ערפו יאמר מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה נשיתי ידי ואין מקשיב למה יקצוף ה' על קולך ויקרא עליך מי ביקש זאת ממך רמוס חצרי אך השתחוה לו ושב לפניו במורא בכפיפת ראש ובענוה בשחיות הלב התחנן לפניו ותשורר לפניו בשמחה ובא לפניו ברננה אז קרוב אליך ונמצא לך ותייחד שם שמים בכוון הלב והתפלל בכוון הלב כשתאמר ברוך אתה שאם חשבת בדברים בטלים כאלו התלווצצת בו ולא נתת יראתו על פניך אך חשוב כי הוא נצב לקראתך שְׁוִיִּיתִי יי לְנִגְדֵי תַמִּיד (תהלים טז, ח) ותתן יראתו על פניך ואהבתו בך ותכוין בכל לבבך ותהי צנוע לפניו התודה חטאיך ותדרשהו והוא נמצא לך ותברכהו.

וז"ל בעל הטורים (פרשת כי תבא, פרק כו, יט) ולתתך עליון. רמז לְטַטְפַּת של הקב"ה דכתיב בהו (להלן לג כט) אשריך ישראל (ברכות ו.): לתהלה ולשם ולתפארת והיינו דאמרינן (מגילה טו): עתיד הקב"ה להיות עטרה בראש כל צדיק וצדיק, שאותה עטרה שמעטרים להקב"ה בתפלתם (שו"ט תהלים יט ד"ה יום ליום וגו', שמו"ר כא ד) מחזירה להם, אבל מי ששח שיחת חולין בבית הכנסת מקיפין לו כל גופו בקוצים וכו'.

וז"ל מהר"ם שי"ף (דרוש פ' ואתחנן) חדשים מקרוב באו לדבר שיחת חולין בבית הכנסת וזה ידע כל איש ישראל איסור הגדול הזה, ז"ל ס"ה מאן דמשתעי בבי כנישתא ווי ליה וכו', כמו שנוכר לעיל וזכר ג' דברים, האחד שמראה פירוד שאין נפשו דבק באלהי ישראל שהרי הפסיק רוחו ונפשו ממנו מלבד הפירוד והקיצוץ שגורם למעלה. הב' דגרע מהימנותא ואפשר שרצה לומר שעל ידי הדברים בטלים אין עונה אמן שאין משים לבו על סוף הברכות, ואף אם שומע סוף הברכה סוף סוף על מה עונה אמן? ובחזרת הש"ץ התפלה אז אין עשרה השומעים הברכה עונים אמן הוי ברכה לבטלה, ושכר על עניית אמן גדול בלי שיעור, פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים זהו דגרע מהימנותא, הג' דלית ליה חולקא באלהי ישראל דאחזי דלית ליה אלהא ולא אשתכח תמן, כי מי יחשוב שעומד לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה ובמעון קדשו ולא יבוש מדבר דברים בטלים, אם אמרנו נמנו על כך אנשים מיוחדים ולקנוס זה דבר זה, אם אין יראת שמים גדולים מיראת הקנס, כל זה בדברי הרשות כ"ש שיחת איסור ליצנות לשון הרע וכו'. עיי"ש.

בגמרא מגילה (כח): אמר רב אסי: בית הכנסת שמחשבין בו חשבונות מלינין בו את המת. מלינין סלקא דעתך? לא סגי דלאו הכי? אלא לסוף שילינו בו מת מצוה. ופרש"י לסוף שילינו בו מתי מצוה – שימותו בעיר מתים שאין להן קוברין.

לכך נדפס בשם תוספות יום טוב לעשות מי שבירך בכל שבת ושבת למי שאינו מדבר בבית הכנסת דברים בטלים, תיכף אחר סליחות של עשרים בסיון, שחיבר תוספות יום טוב, בשביל מעשה שנהרגו רבבות מישראל בשנת ת"ח, אמרו למעלה בשביל שדיברו בבית

הכנסת ובבתי מדרשות ונתחייבו שונאיהם של ישראל דבר שפגמו הוי"ו של דבור ונעשה דבר, ובשביל שעשו גם שאר עבירות היה רציחה. הרחמן הוא יצילנו.

בש"ע (או"ח סי' קנא סע' א) בתי כנסיות אין נוהגין בהם קלות ראש כגון שחוק והיתול ושיחה בטלה וכו'. וכתב המג"א (סק"ג) האר"י היה נזהר מאוד שלא לדבר בבית הכנסת רק תפלתו ואפילו דבר מוסר ותשובה לא דיבר פן ימשך ממנו דבר חול (ספר הכוונות).

עוד שם (סע' יא) אם בשעת בנין בית הכנסת התנו עליו להשתמש בו, מותר להשתמש בו בחרבנו; אבל ביישובו, לא מהני תנאי. ואפילו בחרבנו, לתשמיש מגונה, כגון: זריעה וחשבונות של רבים, לא מהני תנאה; בד"א, בבתי כנסיות שבחוצה לארץ, אבל בבתי כנסיות שבא"י, לא מהני שום תנאי.

בש"ע (יו"ד סי' רמו סע' יז) אין משיחין בבית המדרש אלא בדברי תורה. אפילו מי שנתעטש, אין אומרים לו: רפואה, בבית המדרש. וקדושת בית המדרש חמורה מקדושת בית הכנסת, וכתב הט"ז (סק"ו) וכבר אנו מזהרין בזה בעונש גחלי רתמים ח"ו ע"כ אין להשגיח בזה להקל ואדרבה יהיה הרב מזהיר ע"ז וילמדו ק"ו לאיסור שיחה בטילה והמרבה בכבוד התורה ה"ז מכובד ומשובח.

ובסוף (יו"ד סי' שלד) בבאר הגולה מביא חרם ר"ג, ומסיים עוד הוסיף ר"ת בצירוף שאר רבנים וכו', עוד שם שלא ידברו בביהכ"נ אך ישבו באימה וביראה וכו'. עיי"ש.

ומה דנקיט בגמרא (מגילה כח:) חשבונות ולא אמרו דברים בטלים, בשביל שכבר אמרו רז"ל השח שיחה בטילה עובר בעשה שנאמר ודברת בס (דברים ו, ו) ולא בדברים בטלים (יומא יט:); אפילו חשבונות שהוא צריך ואינו דבר בטל מכל מקום אסור בבית הכנסת (כ"כ בראשית חכמה).

ועיין בהקדמה של סידור האר"י ז"ל, וזה לשונו שם: ואוי להם כי גמלו לנפשם רעה המדברין כלל ועיקר בבית הכנסת אפילו אחר זמן תפלה ואפילו בדברי מוסר ויראת שמים עד אחר יציאה מבית הכנסת אולי ימשכו לדברי חול, ובוהר פרשת תרומה האריך מאד בעונשו. ע"כ.

ועיין בספר דרך משה וז"ל: ועל כל קטרוג שהשטן מקטרג, הקב"ה במידת רחמיו משתיק לו. למשל שהשטן אומר ישראל גנבים או גזלנים הם, הקב"ה משיב לו: מי יאמר אם האומות קיבלו התורה שלא היו גנבים יותר מישראל. אם מקטרג ואומר שישראל אין להם יראה ומדברין בבית הכנסת. לזה אין להקב"ה תירוץ, כביכול, כי עכשיו ראינו בעוונותינו הרבים האומות עומדים בבית תפלותם באימה וביראה. ומיד נותן הקב"ה רשות למשחית לחבל העולם וזה דבר רוצה לומר ולא תקרי דבר לא דיבור שהיה מדבר בבית הכנסת וברא מלאכי משחיתים המה ממיתים אותו בשעת דבר, ר"ל ונראה לי דרך הלצה לרמוז בפסוק "ה' יִלְחֶם לָכֶם" (שמות יד, יד) נגד השטן, "וְאַתֶּם תִּתְּרִישׁוּן". רוצה לומר, אם אין אתם מדברים בבית הכנסת וק"ל.

ועל פי זה נראה לי כוונת הגמרא (בבא קמא ס:): "דְּבַר בְּעִיר אֵל יִכְנַס אָדָם יָחִיד לְבֵית הַכְּנֶסֶת, שְׂמֵלֶאךֶם מוֹת מִפְּקִיד שֵׁם כְּלִי", הנה בעיני כל רואים יפלא גמרא זו וכי אין למלאך

המוות מקום אחר להפקיד כליו, כי אם בבית הכנסת, מקום קדוש? ועוד, דקאמר שלא ילך יחידי משמע עם רבים מותר לילך? מה אכפת למלאך המוות בין יחיד לרבים? ולפי דרכנו יתורץ: כי הקדמנו מכל דיבור ודיבור בבית הכנסת נברא משחית אחד, וזה היה כליו של מלאך המוות, ובחטא הזה הורג את האדם. אך אם כבר דיבר, מאי תקנתא? יעשה תשובת המשקל, מדה כנגד מדה, באותו מקום שידבר עם חבירו ילך עכשיו לשם עם חבריו ויחסום את פיו כאלו הוא אילם, ואינו יכול לדבר ואז תהיה תשובתו שלמה, והנה אם הולך יחידי לבית הכנסת אין תשובתו שלמה, ויקטרג השטן ויאמר חסרא לגנבא נפשיה, לשלמא נקט, רוצה לומר, שלא היה לו לדבר עם שום אדם על כן, דומם. ויובן השתא "דְּבַר בעיר אל יכנס אדם יחיד לבית הכנסת", כי אין תשובתו מועלת רק במדה כנגד מדה עם רבים, ודו"ק.

על כן אהובי אחי ורעי אם תרצו להציל עצמכם מן הדְּבַר ב"מ, וגם בניכם הקטנים שלא ימותו חס ושלום במיתה משונה שקורין פאקין מאזלין שזו גם כן מין דְּבַר, רח"ל, מנעו עצמכם מן ההגיון, רוצה לומר שלא תדברו חס ושלום בבית הכנסת שום דבר בטל. ובשל"ה מזהיר מאד שצריך לברוח עם בניו הקטנים כשהולכין במקום אחד פאקין, שהם גרמו לבניהם שימותו, ובעוונותינו הרבים בזה גרמו האבות שדברו בבית הכנסת, ועכשיו בעו"ה כמעט רובם ככולם נכשלים בדבור הזה ונעשה להם כהיתר וגדולי הדור נכשלים בזה בעו"ה.

הנה באתי לעורר לבבכם הטהורים וכו', וכל אדם יזהר מאד בתשובה קלה כזו ואף אם כבר דיבר יהיה לו תיקון גדול מהיום והלאה על ידי שיגער בחבירו, והחיוב מוטל עליו לגעור בחבירו, כהא דאיתא בשלחן ערוך (סי' קכד סעי' ז), מי שדיבר בבית הכנסת הוא חוטא וגדול עונו מנשוא וגוערין בו. ונראה לי כוונת הש"ע שהוא כמו רוצח שנהרגו על ידו כמה בניס.

ובזה יובן הפסוק (ירמיהו ב, ל) "לְשׂוֹא הַיְתִי אֶת בְּנֵיכֶם מוֹסֵר לֹא לְקָחוּ", ר"ל שלא לקחו מוסר והיו מדברים בבית הכנסת כנ"ל (לטובה). ועל כן, חטאם גדול כמו חטא קין שהרג לאחיו, וגדול היה עונו מנשוא, עונו נמי גדול, וגדול כח התשובה שיזכה לעצמו ומזכה לאחרים עמו, וזודנותיכם נעשה לכם כזכויות ונברא לכם מלאכי רחמים, ותגרמו חיים לכם ולבניכם אחריכם, בטוב ובנעימים (עכ"ל ספר "דרך משה").

וזה לשון ספר "הקנה" (דף נג) ובעודו בבית הכנסת יזהר מלדבר שיחת חולין עם בני אדם וכו', ואם יש בני אדם שמדברים יעשה עצמו כמתפלל וינענע בשפתיו, ובכן ישתיק אותם אוי להם לבני אדם שמערבין חול בקודש וחטאתם רבה לא ידעו וכו', ואל תתפאר ביניהם כי אינך מדבר שנראה שאתה מתפאר במצות השתיקה, וקרוב שאתה נוטל שכרך, וראה והבן שמערב חולין בקדשים גם הוא יתערב בחולין אף על פי שהוא קדוש. (עכ"ל ספר "הקנה").

ועיין בספר "אור הישר", בעמוד העבודה (פ"ט) וז"ל: ומכ"ש שלא לדבר בבית הכנסת דברים אחרים שאינם מענין התפלה, וז"ל הזהר (פרשת תרומה) "ומאן דמשתעי בבי כנישתא במילין דחול ווי ליה דאחזי פרודא ווי ליה דגרע מהימנותא, ווי ליה דלית ליה חולקא באלהא דישראל וכו'. ואפילו הוא לאחר התפלה עדיין קדושה שורה שם, ומאן דמגביה קולו בדברים שאינם שייכים לתפלה ולשבח יתברך הוא נוהג בזיון בקדושתו יתברך ומגרש השכינה משם ועליו השכינה צועקת וקובלת נְתַנְגִי אֲדִי בְיַדִּי לֹא אוֹכַל קוּם (איכה א, יד), ואז נאמר עליו (בראשית ה, ט) וְלֹא מִצָּאָה הַיּוֹנָה מְנוּחַ לְכַף רַגְלָהּ, אין לה דירת מנוחה בעת גלותה כי אם בבית הכנסת שבישראל, ובעבור זה שנתן קולו בבית הכנסת כבבתי

טרטיאות ובדברים בטלים, מוכרחת השכינה בעוונותינו הרבים לנוד ולהתגרש, אוי לו ואוי לנפשו, כי עליו נאמר (משלי י, א) ובן כסיל תונגת אמו וענשו שגם הוא יהיה בידי אכזרים אשר לא ימצא מנוח ומרגוע לנפש רחמנא לשזבן מעונשא דילהוק, ובן כל בעל נפש יחוש לעצמו ואז תאיר נשמתו באור החיים, אמן סלה.

ועיין בסי' מ"א סוף חיבורו על קפיטל קט (תהלים קט, יד) על פסוק "יִזְכֹּר עֲוֹן אֲבֹתָיו אֵל יְיָ וְחַטָּאת אִמּוֹ אֵל תִּמְחֶה" וז"ל: נראה לפרש וכו', ולפי זה אתי שפיר וְאֵל יְיָ חֲנוּן לִיתְּוֹמִיו (תהלים קט, יב), ואדרבה שעל ידי זה מעורר דין של אבותיו שעשו גם כן כך, שהיו הולכים לומר קדיש וכל מעשים רעים עשו, ואדרבה על ידי הקדיש היה מתקוטט עם שאר אבלים וכו', והיה משתעי בבי כנישתא, נמצא בזאת שהיה הולך לומר קדיש היה עושה רשע, הלואי שלא היה הולך לבית הכנסת, לכך גבי אבות אמר אבותיו, דהיינו כל העונות של אבותיו, נזכר על ידי זה היתום שאומר קדיש, לזה שייך לומר יִזְכֹּר עֲוֹן אֲבֹתָיו כנ"ל, משום שאבותיו עשו גם כן כך, אבל גבי אמו לא שייך זה, לכך גבי אמו לא אמר יזכר עון אמותיו, רק זאת אמר חטאת אמו אל תמח, שלא יעשה פעולה למחות חטאת אמו. וכו'.

ועיין בספר ווי העמודים (דף יז ע"ד, פרק עשירי) כתב הרמב"ם (הלי' תפלה פי"א ה"ט): "מי שצריך ליכנס לבית הכנסת לקרות תינוק או חבירו יכנס ויקרא מעט או יאמר שמועה ואח"כ יקרא חבירו כדי שלא יכנס בשביל חפציו בלבד, ואם אינו יודע יאמר לתינוק מן התינוקות קרא לי הפסוק שאתה קורא בו, או ישהה מעט בבית הכנסת ואח"כ יצא, שהישיבה שם מעסקי המצות היא שנאמר אשרי יושבי ביתך". (עכ"ל). ונראה שהישיבה בבית הכנסת למצוה יחשב, והמדבר שיחה בטילה וכאילו עבירה מכבה מצוה, מזה ילמד כל איש ואשה שיושבים בבית הכנסת, אף שלא בשעת התפלה שאין לדבר שום שיחה בטילה ומכל שכן בשעת התפלה או קריאת התורה שלא לדבר דבר של חולין, ובעו"ה עד מתי יהיה זה לנו למוקש שבכל עיר ועיר אין יכולין למחות להן לעם ונעשה להם כהיתר בעוונותינו הרבים, ווי להם ווי לנשמותיהם, ואיך יעלה תפלותיהם למעלה והיא מלוכלכת במיני חטאים, ואין קטגור נעשה סגור.

על כן, מן הראוי שכל קהלה וקהלה מקום אשר דבר המלך מלכו של עולם ודתו מגיע ועמדו אנשים על זה אשר ישגוהו באיומים רבים על המדברים ויביישו אותם ברבים, ובזה נראה כבוד ה' בארץ, "וְכָל הָעָם יִשְׁמְעוּ וַיֵּרָאוּ וְלֹא יִזְדוֹן עוֹד" (דברים יז, יג), ויתנו במתג ורסן עדיים לבלום את פיהם בבית הכנסת שלא לדבר דבר של חול ושיחה בטלה. (ע"כ לשון ספר ווי העמודים).

נוסח העליה לציונו של רבנו הגה"ק הרב שמעון גבאי בן רחל זצ"ל

ברכת "אשר יצר אתכם". מי שלא היה בבית הקברות תוך שלשים יום, כשיבוא ויעמוד קרוב ארבע אמות לקברים יאמר ברכה זו ברוך אתה יי, אלהינו מלך העולם, אשר יצר אתכם בדין, וזן אתכם בדין, וכלכל אתכם בדין, והחיה אתכם בדין, והמית אתכם בדין, ועתיד להקימכם בדין, ויודע מספר כלכם, והוא עתיד להחיותכם ולקיים אתכם בדין לחיי העולם הבא. ברוך אתה יי, מחיה המתים:

כשמגיע לקבר ישים יד שמאל ויאמר: ונחך אדני תמיד והשביע בצחצחות נפשך ועצמתיד יחליץ והיית כגן רזה וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו. ובנו ממך חרבות עולם מוסדי דור ודור תקומם וקרא לך גדר פרץ משבב נתיבות לשבת. תשכב בשלום ותישן בשלום עד בא מנחם משמיע שלום. יהי רצון שתהא מנוחתו של רבי שמעון בן רחל בכבוד וזכותו תעמוד לנו.

פרק ל"ג: רננו צדיקים באדני לישרים נאווה תהלה: הודו לאדני בכבוד בנבל עשור זמרו לו: שירו לו שיר חדש היטיבו נגן בתרועה: כי ישר דבר אדני וכל מעשהו באמונה: אהב צדקה ומשפט חסד אדני מלאה הארץ: בדבר אדני שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם: פנס כנר מי הים נתן באוצרות תהומות: יראו מאדני כל הארץ ממנו יגורו כל ישבי תבל: כי הוא אומר ויהי הוא צוה ויעמד: אדני הפיר עצת גוים הניא מחשבות עמים: עצת אדני לעולם תעמד מחשבות לבו לדר ודר: אשרי הגוי אשר אדני אלהיו העם בחר לנחלה לו: משמים הביט אדני ראה את כל בני האדם: ממכון שבתו השגיח אל כל ישבי הארץ: היצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם: אין המלך נושע ברב חיל גבור לא ינצל ברב כח: שקר הסוס לתשועה וברב חילו לא ימלט: הנה עין אדני אל יראיו למיחלים לחסדו: להציל ממות נפשים ולחיותם ברעב: נפשנו חכתה לאדני עזרנו ומגננו הוא: כי בו ישמח לבנו כי בשם קדשו בטחנו: יהי חסדך אדני עלינו כאשר יחלנו לך.

פרק ט"ז: מכתם לדוד שמרני אל כי חסיתי בך: אמרת לאדני אדני אתה טובתני בל עליך: לקדושים אשר בארץ המה ואדירי כל חפצי בס: ירבו עצבותם אחר מהרו בל אסיד נסכיהם מדם ובל אשא את שמותם על שפתני אדני מנת חלקי וכוסי אתה תומיד גורלי: חבלים נפלו לי בנעמים אף נחלת שפרה עלי: אברך את אדני אשר יעצני אף לילות יסרוני כליותי: שויתי אדני לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט: לכן שמח לבי ויגל כבודי אף בשרי ישכן לבטח: כי לא תעזב נפשי לשאול לא תתן חסידך לראות שחת: תודיעני ארח חיים שבע שמחות את פניך נעמות בימיך נצח.

פרק י"ז: תפלה לְדוֹד שְׁמֵעָה אֲדָנִי צֶדֶק הַקְּשִׁיבָה רַנְתִּי הַאֲזִינָה תִּפְלְתִי בְּלֹא שִׁפְתֵי מִרְמָה: מִלְפָּנֶיךָ מִשְׁפָּטִי יֵצֵא עֵינֶיךָ תַּחֲזִינָה מִיִּשְׂרָאֵל: בְּחַנְתָּ לְבִי פְקֻדַת לִילָה צִרְפַּתְנִי בַל תִּמְצָא זַמְתִּי בַל יַעֲבֹר פִּי לַפְּעֻלוֹת אָדָם בְּדַבֵּר שִׁפְתֶיךָ אֲנִי שִׁמְרַתִּי אַרְחוֹת פְּרִיץ: תִּמְךָ אֲשֶׁרִי בְּמַעְגְלוֹתֶיךָ בַל נִמְטֹו פְעָמַי: אֲנִי קָרָאתֶיךָ כִּי תַעֲנֵנִי אֵל הַט אֲזַנְךָ לִי שִׁמְעֵ אִמְרָתִי: הַפְּלֵה חֲסִדֶיךָ מוֹשִׁיעַ חוֹסִים מִמִּתְקוֹמָמִים בִּימִינֶךָ: שִׁמְרֵנִי כְּאִישׁוֹן בַּת עֵין בְּצֶל כְּנָפֶיךָ תִּסְתִּירֵנִי: מִפְּנֵי רָשָׁעִים זֹו שְׂדוּנִי אִיבִי בְּנֶפֶשׁ יִקִּיפוּ עָלַי: חֲלַבְמוֹ סָגְרוּ פִּימוּ דִּבְרוּ בְּגֹאוֹת: אֲשֶׁרֵינוּ עֵתָה סִבְבוּנוּ עֵינֵיהֶם יִשִּׁיתוּ לְנִטּוֹת בְּאַרְצְךָ: דַּמְיֵנו כְּאַרְיֵה יִכְסּוּף לְטָרֵף וּכְכַפִּיר יֵשֵׁב בְּמִסְתָּרִים: קוּמָה אֲדָנִי קִדְמָה פְּנִי הַכְרִיעֵהוּ פִּלְטָה נֶפֶשִׁי מִרָשָׁע חֲרַבְךָ: מִמֵּתִים יָדְךָ אֲדָנִי מִמֵּתִים מַחֲלֵד חֶלְקִם בְּחַיִּים וְצַפּוֹנֶךָ תִּמְלֵא בְּטָנָם יִשְׁבְּעוּ בָּנִים וְהִנְחִיחוּ יִתְרָם לְעוֹלָלֵיהֶם: אֲנִי בְּצֶדֶק אֲחֻזֶה פְּנִיךָ אֲשַׁבְּעָה בְּהַקִּיץ תִּמְוִינֶתָךָ.

פרק ע"ב: לְשִׁלְמָה אֱלֹהִים מִשְׁפָּטֶיךָ לְמַלְךָ תָּנוּ וְצִדְקַתְךָ לְבֵן מְלֹךְ: יָדִין עַמֶּךָ בְּצֶדֶק וְעֵנֶיךָ בְּמִשְׁפָּט: יִשְׂאוּ הָרִים שְׁלוֹם לְעַם וְגִבְעוֹת בְּצֶדֶקָה: יִשְׁפֹּט עֲנָנֵי עַם יוֹשִׁיעַ לְבָנֵי אַבְיֹון וְיִדְכָא עוֹשֶׁק: יִירָאוּךָ עַם שָׁמֶשׁ וּלְפָנָי יִרַח דוֹר דוֹרִים: יִרַד כְּמִטָּר עַל גִּזְרֵי כְּרִבִּיבִים וְרוֹזֵף אֶרֶץ: יִפְרַח בְּיָמָיו צִדִּיק וְרַב שְׁלוֹם עַד בְּלִי יִרַח: וְיִרַד מִיָּם עַד יָם וּמִנְהַר עַד אֶפְסֵי אֶרֶץ: לְפָנָיו יִכְרַעוּ צִיִּים וְאִיבֵי עֶפֶר יִלְחֲכוּ: מַלְכֵי תְרָשִׁישׁ וְאִיִּים מִנְחָה יִשִּׁיבוּ מַלְכֵי שִׁבָּא וְסִבְא אֲשֶׁכֶר יִקְרִיבוּ: וְיִשְׁתַּחֲווּ לוֹ כָּל מַלְכִים כָּל גּוֹיִם יַעֲבֹדוּהוּ: כִּי יֵצֵל אַבְיֹון מִשׁוּעַ וְעֲנִי וְאִין עֹזֵר לוֹ: יַחַס עַל דָּל וְאַבְיֹון וּנְפֻשׁוֹת אַבְיֹוֹנִים יוֹשִׁיעַ: מִתּוֹךְ וּמִחַמָּם יִגְאֵל נֶפֶשָׁם וְיִיקָר דָּמָם בְּעֵינָיו: וְיַחַס לֹו מִזֶּהָב שִׁבָּא וְיִתְפַּלֵּל בְּעַדוֹ תְּמִיד כָּל הַיּוֹם יִבְרַכְנָהוּ: יְהִי פֶסֶת בֵּר בְּאַרְץ בְּרֹאשׁ הָרִים יִרְעַשׁ כְּלָבָנוֹן פְּרִיז וְיִצְיִצּוּ מַעִיר כְּעֶשֶׂב הָאֶרֶץ: יְהִי שְׁמוֹ לְעוֹלָם לְפָנָי שִׁמְשׁ יִגּוֹן שְׁמוֹ וְיִתְבָּרְכוּ בּוֹ כָּל גּוֹיִם יִאֲשֻׁרוּהוּ: בְּרוּךְ אֲדָנִי אֱלֹהִים יִשְׂרָאֵל עֲשֵׂה נִפְלְאוֹת לְבָדוֹ: וּבְרוּךְ שֵׁם כְּבוֹדוֹ לְעוֹלָם וְיִמְלֵא כְבוֹדוֹ אֶת כָּל הָאֶרֶץ אָמֵן וְאָמֵן: כָּלוּ תִּפְלוֹת דוֹד בֶּן יִשִּׁי.

פרק צ"א: יֵשֵׁב בְּסִתֵּר עֲלִיֹון בְּצֶל שְׂדֵי יִתְלוֹנֵן: אִמְרָ לְאֲדָנִי מַחְסֵי וּמַעֲוֹדָתִי אֱלֹהֵי אַבְטָח בּוֹ: כִּי הוּא יֵצִילֶךָ מִפַּח יְקוֹשׁ מִדְּבַר הַוּוֹת: בְּאַבְרָתוֹ יִסְךָ לָךְ וְתַחַת כְּנָפָיו תַּחֲסֶה צִנְהָ וְסִחְרָה אִמְתּוֹ: לֹא תִירָא מִפַּחַד לִילָה מִחַץ יַעֲוֹף יוֹמָם: מִדְּבַר בְּאֶפֶל יְהוֹלֶךְ מִקֻּטֵּב יִשׁוּד צְהָרִים: יִפֹּל מִצֶּדֶךָ אֶלֶף וְרִבְבָה מִימִינֶךָ אֵלֶיךָ לֹא יִגָּשׁ: רַק בְּעֵינֶיךָ תִּבְטֵחַ וְשִׁלְמַת רָשָׁעִים תִּרְאֶה: כִּי אִתָּה אֲדָנִי מַחְסֵי עֲלִיֹון שִׁמְתָּ מַעֲוֹנֶךָ: לֹא תֵאָנֶה אֵלֶיךָ רָעָה וְנִגַּע לֹא יִקְרַב בְּאַהֲלֶךָ: כִּי מִלְּאֲכִיו יֵצִיָה לָךְ לְשִׁמְרָךְ בְּכָל דְּרָכֶיךָ: עַל כְּפִיִם יִשְׁאוּנֶךָ פֶּן תִּגָּף בְּאֶבֶן רִגְלֶךָ: עַל שַׁחַל וּפְתָן תִּדְרֹךְ תִּרְמָס כְּפִיר וְתַנִּי: כִּי בִי חֶשֶׁק וְאַפְלָטָהוּ אֲשַׁגְּבֵהוּ כִּי יִדַע שְׁמִי: יִקְרָאֵנִי וְאַעֲנֵהוּ עִמּוֹ אֲנִכִּי בְּצִרָה אֲחַלְצֵהוּ וְאֲכַבְּדָהוּ: אֲדָךְ יָמִים אֲשַׁבְּעֵהוּ וְאַרְאֵהוּ בִישׁוּעָתִי.

פרק ק"ד: בְּרַכִּי נַפְשִׁי אֶת אֲדֹנָי אֲדֹנָי אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מַאֲד הוֹד וְהִדָּר לְבִשְׁתָּ: עֵשָׂה אֹרֶךְ כְּשִׁלְמָה נֹטָה שָׁמַיִם כִּי־רִיעָה: הַמְקַרָּה בְּמִים עֲלִיּוֹתָיו הַשָּׁם עֲבִים רְכוּבוֹ הַמְהַלֵּךְ עַל כַּנְפֵי רוּחַ: עֵשָׂה מְלֹאכֵיו רוּחוֹת מְשֻׁרְתָיו אֵשׁ לֹהֵט: יֶסֶד אֲרֶץ עַל מְכוּנֶיהָ בַּל תִּמוּט עוֹלָם וְעַד: תְּהוֹם כְּלָבוּשׁ כִּפְסִיתוֹ עַל הַרִים יַעֲמְדוּ מִים: מִן גְּעַרְתָּךְ יִנוּסוּן מִן קוֹל רַעֲמָךְ יִחְפְּזוּן: יַעֲלוּ הַרִים יִרְדוּ בְּקַעוֹת אֶל מְקוֹם זֶה יִסְדַּת לָהֶם: גְּבוּל שְׂמַת בַּל יַעֲבֹרוּן בַּל יִשְׁבוּן לְכַסּוֹת הָאָרֶץ: הַמְשַׁלַּח מַעֲיָנִים בְּנַחֲלִים בֵּין הַרִים יִהְלֹכוּן: יִשְׁקוּ כָּל חֵיתוֹ שָׂדֵי יִשְׁבְּרוּ פְּרָאִים צְמָאִם: עֲלֵיהֶם עוֹף הַשָּׁמַיִם יִשְׁכּוּן מִבֵּין עַפְּאִים יִתְּנוּ קוֹל: מִשְׁקָה הַרִים מַעֲלִיּוֹתָיו מִפְּרֵי מַעֲשֵׂיךְ תִּשְׁבַּע הָאָרֶץ: מִצְמִיחַ חֲצִיר לְבַהֲמָה וְעֵשֶׂב לְעַבְדַּת הָאָדָם לְהוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ: וַיִּין יִשְׂמַח לִבָּב אֲנוּשׁ לְהַצְהִיל פְּנִים מִשְׁמֵן וְלֶחֶם לִבָּב אֲנוּשׁ יִסְעַד: יִשְׁבְּעוּ עֲצֵי אֲדֹנָי אֲרָזֵי לְבָנוֹן אֲשֶׁר נָטַע: אֲשֶׁר שָׁם צִפְרִים יִקְנְנוּ חֲסִידָה בְרוּשִׁים בֵּיתוֹ: הַרִים הַגְּבוּהִים לִיעֲלִים סֹלְעִים מַחֲסֵה לְשֹׁפְנִים: עֵשָׂה יָרַח לְמוֹעֲדִים שְׂמֵשׁ יָדַע מְבוֹאוֹ: תִּשְׁתַּחֲוֶה חֲשָׁךְ וַיְהִי לִילָה בּוֹ תִרְמַשׁ כָּל חֵיתוֹ יַעַר: הַכַּפְרִים שְׂאֵגִים לְטָרֵף וּלְבִקֵּשׁ מֵאֵל אֲכָלָם: תִּזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ יִאֲסֹפוּן וְאֵל מְעוֹנָתָם יִרְבְּצוּן: יֵצֵא אָדָם לַפְּעוּלָה וְלַעֲבֹדָתוֹ עַד־יָעֲרֹב: מִה רַבּוּ מַעֲשֵׂיךְ אֲדֹנָי כָּל־מַסְפָּר בְּחֻכְמָה עֲשִׂיתָ מְלֹאָה הָאָרֶץ קִנְיָךְ: זֶה הֵי־גְדוֹל וְרַחֵב יָדֶיךָ שָׁם רָמַשׁ וְאִין מִסְפָּר חֵי־וֹת קִטְנוֹת עִם גְּדוּלוֹת: שָׁם אֲנִיּוֹת יִהְלֹכוּן לְוִיתָן זֶה יִצְרַת לְשַׁחַק בּוֹ: כָּל־מַסְפָּר יִשְׁבְּרוּן לְתַת אֲכָלָם בְּעַתּוֹ: תִּתֵּן לָהֶם יִלְקֹטוּן תִּפְתַּח יָדְךָ יִשְׁבְּעוּן טוֹב: תִּסְתִּיר פְּנֵיךְ יִבְהַלּוּן תִּסָּף רוּחָם יִגְעוּן וְאֵל עֲפָרָם יִשׁוּבוּן: תִּשְׁלַח רוּחְךָ יִבְרָאוּן וּתְחַדֵּשׁ פְּנֵי אֲדָמָה: יְהִי כְבוֹד אֲדֹנָי לְעוֹלָם יִשְׂמַח אֲדֹנָי בְּמַעֲשָׂיו: הַמְבִיט לְאָרֶץ וּתְרַעַד יַגַּע בְּהַרִים וַיַּעֲשֶׂנוּ: אֲשִׁירָה לְאֲדֹנָי בְּחַיִּי אֲזַמְּרָה לְאֱלֹהֵי בְּעוֹדֵי: יַעֲרַב עָלָיו שִׁיחֵי אֲנָכִי אֲשַׁמַּח בְּאֲדֹנָי: יִתְּמוּ חֲטָאִים מִן הָאָרֶץ וּרְשָׁעִים עוֹד אֵינָם בְּרַכִּי נַפְשִׁי אֶת אֲדֹנָי הַלְלוּ יְהִי.

פרק ק"ה: שִׁיר הַמַּעֲלוֹת מִמַּעַמְקִים קְרֹאתֶיךָ אֲדֹנָי: אֲדֹנָי שָׁמְעָה בְּקוֹלִי תִהְיֶינָה אֲזַנֶיךָ קְשׁוּבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנָי: אִם עֲוֹנוֹת תִּשְׁמַר יְהִי אֲדֹנָי מִי יַעֲמַד: כִּי עַמְּךָ הִסְלִיחָה לְמַעַן תִּתְּנָה קוֹיִתִי אֲדֹנָי קוֹתָה נַפְשִׁי וּלְדַבְּרוֹ הוֹחֵלְתִי: נַפְשִׁי לְאֲדֹנָי מִשְׁמָרִים לְבַקֵּר שְׁמָרִים לְבַקֵּר: יַחַל יִשְׂרָאֵל אֵל אֲדֹנָי כִּי עִם אֲדֹנָי הַחֲסֵד וְהַרְבֵּה עִמּוֹ פְּדוּת: וְהוּא יַפְדֶּה אֶת יִשְׂרָאֵל מִכָּל עֲוֹנוֹתָיו.

אותיות הנפטר, רבי שמעון זצ"ל

שְׁרִים רְדַפּוּנֵי חֲנָם וּמִדְּבָרְךָ פָּחוּד לְבִי: שֵׁשׁ אֲנָכִי עַל אִמְרַתְךָ כְּמוֹצֵא שְׁלָל רַב: שְׁקָר שְׁנֵאתִי וְאִתְּעֵבָה תוֹרַתְךָ אֶהְבֵּתִי: שֶׁבַע בְּיוֹם הַלְלָתֶיךָ עַל מִשְׁפָּטֵי צְדָקָךָ: שְׁלוּם רַב לְאֶהְבֵי תוֹרַתְךָ וְאִין לְמוֹ מִכְשׁוּל: שְׁבַרְתִּי לִישׁוּעָתְךָ יי וּמִצְוֹתֶיךָ עֲשִׂיתִי: שְׁמְרָה נַפְשִׁי עֲדִיתֶךָ וְאֶהְבֵם מֵאֲד: שְׁמַרְתִּי פְּקוּדֶיךָ וְעֲדִיתֶךָ כִּי כָּל דְרָכֵי נִגְדָד.

מִה אֶהְבֵּתִי תוֹרַתְךָ: כָּל הַיּוֹם, הִיא שִׁיחָתִי. מֵאִיבִי תַחֲכַמְנִי מִצְוֹתֶיךָ: כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי. מִכָּל מַלְמְדֵי הַשְּׁכָלְתִי: כִּי עֲדוּתֶיךָ, שִׁיחָה לִי. מִזְקֵנִים אֲתוּבוּן: כִּי פְּקוּדֶיךָ

נצרת. מכל ארח רע, כלאתי רגלי למען, אשמר דברך. ממשפטיך לא סרת: כי אתה, הורתני. מה נמלצו לחכי, אמרתך מדבש לפי. מפקודיך אתבונן; על כן, שנאתי כל ארח שקר.

עשיתי משפט וצדק בל תניחני לעשקי: ערב עבדך לטוב אל יעשקני זדים: עיני כלו לישועתך ולאמרת צדקה: עשה עם עבדך כחסדך וחקיך למדני: עבדך אני הבינני ואדעה עדתי: עת לעשות ליי הפרו תורתך: על כן אהבתי מצותיך מזהב ומפז: על כן כל פקודי כל ישרתי כל ארח שקר שנאתי.

ויבאני חסדך יי תשועתך כאמרתך: ואענה חרפי דבר כי בטחתי בדברך: ואל תצל מפי דבר אמת עד מאד כי למשפטך יחלתי: ואשמרה תורתך תמיד לעולם ועד: ואתהלכה ברחבה כי פקדיך דרשתי: ואדברה בעדתיך נגד מלכים ולא אבוש: ואשתעשע במצותיך אשר אהבתי: ואשא כפי אל מצותיך אשר אהבתי ואשיחה בחקיך.

נר לרגלי דברך ואור לנתיבותי: נשבעתי ואקימה לשמר משפטי צדקה: נענית עד מאד יי חני כדברך: נדבות פי רצה נא יי ומשפטיך למדני: נפשי בכפי תמיד ותורתך לא שכחתי: נתנו רשעים פח לי ומפקודיך לא תעיתי: נחלתי עדותיך לעולם כי ששון לבי המה: נטיתי לבי לעשות חקיך לעולם עקב.

אותיות נשמה

נר לרגלי דברך ואור לנתיבותי: נשבעתי ואקימה לשמר משפטי צדקה: נענית עד מאד יי חני כדברך: נדבות פי רצה נא יי ומשפטיך למדני: נפשי בכפי תמיד ותורתך לא שכחתי: נתנו רשעים פח לי ומפקודיך לא תעיתי: נחלתי עדותיך לעולם כי ששון לבי המה: נטיתי לבי לעשות חקיך לעולם עקב.

שרים רדפוני חנם ומדברך פחד לבי: שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב: שקר שנאתי ואתעבה תורתך אהבתי: שבע ביום הללתיך על משפטי צדקה: שלום רב לאהבי תורתך ואין למו מכשול: שברתי לישועתך יי ומצותיך עשיתי: שמרה נפשי עדתיך ואהבם מאד: שמרתי פקודיך ועדתיך כי כל דרכי נגודך.

מה אהבתי תורתך, כל היום, היא שיחתי. מאיבי, תחכמני מצותך: כי לעולם היא לי. מכל מלמדי השכלתי: כי עדותיך, שיחה לי. מזקנים אתבונן; כי פקודיך נצרת. מכל ארח רע, כלאתי רגלי למען, אשמר דברך. ממשפטיך לא סרת: כי אתה, הורתני. מה נמלצו לחכי, אמרתך מדבש לפי. מפקודיך אתבונן; על כן, שנאתי כל ארח שקר.

הורני יי דרך חקיך ואצרנה עקב: הבינני ואצרה תורתך ואשמרנה בכל לב: הדריכני בנתיבי מצותיך כי בו חפצתי: הט לבי אל עדותיך ואל אל בצע: העבר עיני מראות שוא בדרך חני: הקם לעבדך אמרתך אשר ליראתך: העבר חרפתי אשר יצרת כי משפטיך טובים: הנה תאבתי לפקדיך בצדקתך חני.

השכבה

והחכמה מאין תמצא. ואיזה מקום בינה: אשרי אדם מצא חכמה. ואדם יפיק תבונה: מה רב טובך אשר צפנת ליראיך. פעלת לחוסים בך, נגד בני אדם: מה יקר חסדך אלהים. ובני אדם, בצל כנפיך יחסיו: ירוץ מדשן ביתך. ונחל עדניך תשקם: טוב שם משמן טוב. ויום המות מיום הולדו: סוף דבר הכל נשמע. את האלהים ירא, ואת מצותיו שמור, כי זה כל האדם: יעלו חסידים בכבוד. ירננו על משכבותם: מנוחה נכונה בישיבה עליונה, במעלת קדושים וטהורים, כוזהר הרקיע מאירים ומזהירים. וחלוץ עצמים, וכפרת אשמים, והרחקת פשע, והקרבת ישע, וחמלה וחנינה, מלפני שוכן מעונה. וחולקא טבא, לחיי העולם הבא, שם תהא מנת ומחיצת וישיבת נפש השם הטוב מורנו ורבנו ועט"ר הרב שמעון בן רחל, רוח ה' תניחנו בגן עדן, דאתפטר מן עלמא הדין, ברעות אלהא מרא שמיא וארעא. מלך מלכי המלכים ברחמי ירחם עליי, ויחוס ויחמול עליי. מלך מלכי המלכים יסתירנו בצל כנפיו ובסתר אהלו, לחיות בגעם יי ולבקר בהיכלו. ולקץ הימין יעמידנו, ומנחל עדניו ישקהו. ויצרור בצרור החיים נשמתו, וישים כבוד מנוחתו, יי הוא נחלתו. וילוה אליו השלום, ועל משכבו יהיה שלום. כדכתיב: יבא שלום, ינחו על משכבותם. הולך נכוח: הוא וכל בני ישראל השוכבים עמו, בכלל הרחמים והסליחות, וכן יהי רצון ונאמר אמן:

רבי חנניה בן עקשיא אומר: רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל. לפיכך הרבה להם תורה ומצות, שנאמר יי חפץ למען צדקו, יגדיל תורה ויאדיר

קדיש דרבנן:

יתגדל ויתקדש שמה רבא. (אמן) בעלמא די ברא כרעותה, וימליך מלכותה, ויצמח פרקנה, ויקרב משיחה. (אמן) בחייכון וביומיכון ובחיי דכל-בית ישראל, בעגלא ובזמן קריב, ואמרו אמן. (אמן) יהא שמה רבא מברך לעלם לעלמי עלמיא יתברך, וישתבה, ויתפאר, ויתרום, ויתנשא, ויתהדר, ויתעלה, ויתהלל, שמה דקדשא בריך הוא. (אמן) לעלא מן-כל-ברכתא, שירתא, תשבחתא ונחמתא, דאמין בעלמא, ואמרו אמן. (אמן) על ישראל ועל רבנן, ועל תלמידיהון ועל כל תלמידי תלמידיהון, דעסקין באורייתא קדשתא, די באתרא הדין ודי בכל אתר ואתר, יהא לנא ולהון ולכון חנא וחסדא ורחמי, מן קדם מארי שמיא וארעא ואמרו אמן. (אמן) יהא שלמא רבא מן שמיא, חיים ושבע וישועה ונחמה ושיזבא ורפואה וגאלה וסליחה וכפרה, ורוח והצלחה, לנו ולכל-עמו ישראל, ואמרו אמן. (אמן)

יפסע שלש פסיעות לאחוריו ואמר: עושה שלום במרומוי, הוא ברחמי יעשה שלום עלינו ועל כלי-עמו ישראל, ואמרו אמן. (אמן)

מורנו ורבנו הגה"צ
רבי שמעון גבאי זצוקללה"ה